अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बेलौरी नगरपालिका
कंचनपुर

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बेलौरी नगरपालिका

कंचनपुर

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

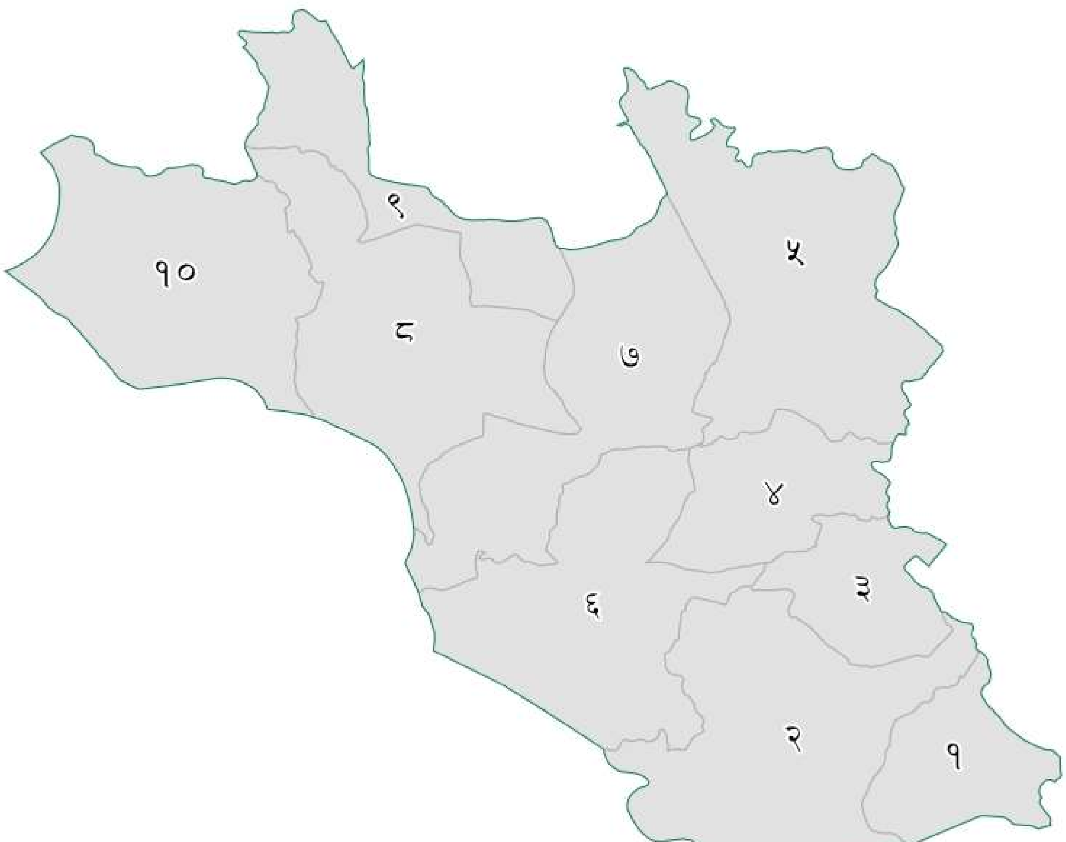

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

बेलौरी नगरपालिका

कंचनपुर

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था

(Be Credible Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide independent and Quality Audit Service to the Nation)

मूल्य मान्यता (Core Values)

निष्ठा	*(Integrity)*
स्वतन्त्रता	*(Independence)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

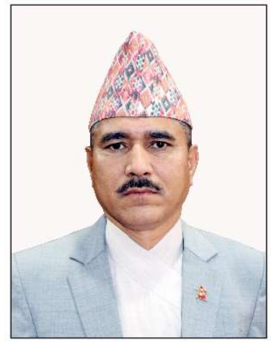

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण गर्दा नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिईएको छ । यस स्थानीय तहको २०७९।८० को लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रिया समेत विचार गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, बजेट तथा योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहिता लगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ । समय, जनशक्ति, स्रोतको उपलव्धता लगायतका सीमा रहेता पनि स्थानीय तह सम्म नै उपस्थित भई लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्ने नीति लिइएको छ। यसै गरी लेखापरीक्षणको क्रममा स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उपर छलफल गरिएको छ।

यस वर्ष स्थानीय तहको लेखापरीक्षणबाट कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक पर्ने कतिपय कानुन निर्माण हुन बाँकी रहेको, कानुनको पूर्ण परिपालना हुन नसकेको, बजेट अनुशासन कमजोर रहेको, आन्तरिक आय न्यून रहेको, प्रशासनिक तथा अनुत्पादक खर्चमा वृद्धि हुँदै गएको, एउटै योजना समेत टुक्र्याई कार्य गर्ने गरेको, वर्षान्तको खर्च उच्च रहेको, निर्माणको सुनिश्चितता नभएका आयोजनाहरुको समेत परामर्शदाताद्वारा विस्तृत आयोजना प्रतिवेदन तयार गरी खर्च गरेको, जटिल प्रकृतिका कार्यहरू समेत उपभोक्ता समितिबाट गराएको, जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्दा सेवा प्रवाह प्रभावकारी हुन नसकेको, स्वीकृत दरबन्दी बेगरका कर्मचारी समेत नियुक्ति गरेको, आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदनमा सुधार गर्नु पर्ने देखिएको, सार्वजनिक सम्पत्ति संरक्षण र उपयोग प्रभावकारी रुपमा हुन नसकेको, स्थानीय तहमा लेखापरीक्षण प्रतिवेदन उपर छलफल र बेरुजु फस्र्यौट सम्बन्धी स्पष्ट कार्यविधि तर्जुमा गर्न बाँकी रहेको जस्ता व्यहोरा देखिएका छन्। त्यस स्थानीय तहसँग सम्बन्धित व्यहोरा सहितको राय संलग्न गरिएको छ । एकै प्रकृतिका व्यहोराहरू वर्षेनी दोहोरिने गरेकोले वित्तीय अनुशासनमा अपेक्षित रुपमा सुधार हुन सकेको छैन ।अतः लेखापरीक्षणबाट औंल्याएका ब्यहोराहरू उपर आवश्यक कारबाही गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुका साथै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन त्यस स्थानीय तहबाट थप पहल कदमी हुने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा कर्मचारीप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनको लागि विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्दछु ।

(तोयम राया)
महालेखापरीक्षक

२०८१

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर/बबरमहल, काठमाडौं, नेपाल

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय
सुदूरपश्चिम प्रदेश

मितिः२०८१।०२।१२

प.सं. २०८०।८१

च.नं. ४०

विषयः <u>लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।</u>

श्री नगर प्रमुखज्यू,

बेलौरी नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालय,

कञ्चनपुर ।

१. **कैफियत सहितको राय** – हामीले बेलौरी नगरपालिका को आर्थिक वर्ष २०७९।८० को प्राप्ति र भुक्तानीको विवरण, त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक पेस भएको २०८० आषाढ ३१ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को प्राप्ती र भुक्तानीको विवरण र त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरण समावेश भएको वित्तीय प्रतिवेदनले यस पालिकाको वित्तीय कारोबार र प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित प्रचलित कानुन बमोजिम सारभूतरूपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. **कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार**

२.१. पालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय तथा विविध कोष लगायतको वित्तीय विवरण महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको ढाँचा पूर्ण रुपमा प्रयोग गरेर तयार गरेको छैन ।

२.२. लेखापरीक्षणबाट रू. ४ करोड १६ लाख ७५ हजार बेरुजू देखिएको छ । सो सम्बन्धमा कुनै पनि प्रतिक्रिया नभई बाँकी बेरुजु असुल गर्नुपर्ने रू. ३० लाख ४४ हजार, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रू. २ करोड १ लाख १८ हजार, नियमित गर्नुपर्ने रु. २२ लाख ६ हजार र पेश्की बाँकी रु. १ करोड ६३ लाख ७ हजार रहेको छ । यस नगरपालिकाको गत वर्ष सम्म रु. २३ करोड ९५ लाख ४० हजार बेरुजू बाँकी रहेकोमा हालसम्मको अद्यावधिक बेरुजू रु. २८ करोड १२ लाख १५ हजार रहेको छ ।

पालिकाको बेरुजु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरुजु स्थिति र बेरुजु सम्परीक्षणको व्यहोरा यसैसाथ संलग्न छ ।

२.३. हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम गरिएको छ । वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने बेलौरी नगरपालिकासँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसका लागि प्रचलित कानुन र स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले कार्य गरेका छौं ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं।

३. **अन्य व्यहोरा** - ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, बजेट व्यवस्थापन र राजस्व संकलन, सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन, कार्यक्रम स्वीकृति एवं कार्यान्वयन, उपभोक्ता समितिलाई अनुदान वितरण तथा अनुगमन र सेवा प्रवाहलगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका छन् ।

४. **वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन तथा पदाधिकारीको जिम्मेवारी** - नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) बमोजिम आर्थिक कारोवारको सही र यथार्थ अवस्था चित्रण हुने गरी एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने तथा गल्ती (**Fraud**) वा त्रुटिका कारणबाट वित्तीय विवरण सारभूत रुपमा गलत आँकडा रहित स्वरुपमा बन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्ने जिम्मेवारी बेलौरी नगरपालिकाको व्यवस्थापनमा रहेको छ । पालिकाका प्रमुख र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वित्तीय प्रतिवेदन प्रकृयाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार हुनेछन् ।

५. **वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी** - वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका कारण सारभूत रुपमा गलत आँकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो ।लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ । लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्वन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरेको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तरनिहित सीमाहरुका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोवारमा भएका सबै प्रकारका गल्ती (Fraud) वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन । वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रुपमा गलत आँकडा मानिएको छ ।

(पशुपति कुमार काफ्ले)
नायब महालेखापरीक्षक

बेलौरी नगरपालिका,

कञ्चनपुर जिल्ला,

१. चालु वर्ष २०७९।८० को बेरुजु

बेरुजु वर्गीकरण (विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कारोबार)

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरुजु			प्रतिक्रियाबाट फस्यौंट			बाँकी बेरुजु			बेरुजु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	दफा संख्या		रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती		सैद्धान्तिक	लगती								
८२	३९	४१६७५	०	०	०	८२	३९	४१६७५	३०४४	२२०६	२०११८	०	०	२२३२४	१६३०७

२. अद्यावधिक बेरुजु स्थिति (२०७९।८० सम्मको)

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरुजु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरुजु	यो वर्षको बेरुजु	कुल बेरुजु बाँकी
कञ्चनपुर	२३९५४०	०	०	२३९५४०	०	४१६७५	२८१२१५

पालिकाको अन्तिम लेखापरीक्षणको विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

परिचय

१ परिचय

क) पालिकाको परिचय - स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकार सञ्चालन गर्न यस पालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारले सञ्चालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह—अस्तित्व र समन्वयलाई प्रवर्द्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु पालिकाको उद्देश्य रहेको छ । यस पालिकामा १० वडा, १२३ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल तथा ५३५४४ जनसंख्या रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य - लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस पालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानूनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हुनेछ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि - यस पालिकाको विनियोजन, राजश्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, आर्थिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८०।०८।२८ देखि २०८०।०९।०१ सम्म रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्बनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग मिति २०८०।०९।०१ छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता, प्राविधिक ज्ञानको सीमितता, कारोबारको जटिलता प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमा रहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति - कार्यालयको आय-व्यय तर्फ गरी जम्मा रु. १ अर्ब ६४ करोड ४७ लाख ६७ हजार को लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण अनुसूची-१ मा संलग्न छ ।

(छ) लेखापरीक्षणमा परीक्षण गरिएका मुख्य विषयहरु - लेखापरीक्षण योजना अनुसार परीक्षण गरिएका विषयहरु अनुसूची-२ मा संलग्न छ । लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा निम्नानुसार छन्:

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ वित्तीय बिवरण परीक्षण

२.१ **वित्तीय प्रतिवेदन-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२(२) मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा यस पालिकाले २०७६।२।१९ मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । पालिकाले उपलब्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छः

२.२ **वित्तीय विवरणको यथार्थता-** पालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको गर्न स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (सुत्र) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नु पर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) तयार गर्नु पर्छ । पालिकाले सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणको रू १७,,९,८६१,९२२।०० र एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधारको रु.१,४०,४३,७७६।५६।००समेत गरी रू १९,३९,०५,६९८।५६।०० सुत्रमा लेखाङ्कन गरेको छैन । जसले गर्दा सुत्रबाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण नहुँदा पालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन । तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार सुत्र मार्फत हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

२.३ **फरक हिसाब –** यस पालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा पालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु १०,४०,२३,०६५।८७ यस वर्षको प्राप्ति रु ८१,८१,८५,२७९।४३ यस वर्षको भुक्तानी रु ८२,६५,८१,६९७।९७ र बैङ्क मौज्दात रु ९,५६,२६,६४७।३३ रहेको छ । सुत्रमा पालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समाविष्ट गरी म.ले.प.फा.नं.२७२ ले पालिकाको समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	गतवर्षको जिम्मेवारी	यसवर्षको प्राप्ति	यसवर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
सुत्र अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२)	१०४०२३०६५।८७	६२४२७९५८०।८७	६३२६७५९९९।४१	९५६२६६४७।३३
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	१०४०२३०६५।८७	८१,८१,८५,२७९।४३	८२,६५,८१,६९७।९७	९५६२६६४७।३३
फरक		१९३९०५६९८।५६	१९३९०५६९८।५६	

२.४ **फरक जिम्मेवारीः** पालिकाले आफ्नो कारोबारको जिम्मेवारी भिडान गरी हिसाब यकिन गर्नुपर्दछ । पालिकाको गत वर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन अनुसार रु ९,१३,४०,८१८।८७ मौज्दात रहेकोमा यो वर्ष रु १०,४०,२३,०६५।८७ जिम्मेवारी

सारेको छ । जस अनुसार लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको भन्दा रु१,२६,८२,२४७।०० बढी जिम्मेवारी सारेको सम्बन्धमा यकिन गर्नु पर्दछ ।

२.५ **बैङ्क हिसाब विवरणः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ७६ अनुसार पालिकाको कारोबार, आय व्ययको लेखा प्रणाली तथा राजस्व र खर्च शीर्षकको वर्गीकरणअनुसार लेखाङ्कन र बैङ्क हिसाब मिलान विवरण (म.ले.प.फा.नं.२१२) तयार गरी हिसाब भिडान समेत गर्नुपर्दछ । पालिकाले बैङ्क हिसाब मिलान विवरण तयार नगरेको कारण वर्षान्तमा स्रेस्ता र बैङ्क मौज्दात देहाय अनुसार छ:

सि न	खाता	स्रेस्ताअनुसार मौज्दात रु.	बैङ्क स्टेटमेन्टअनुसार वर्षान्तको मौज्दात रु.	फरक रु.
१	आन्तरिक राजस्व खातत	००।००	००।००	
२	बाँडफाटबाट पाप्त राजस्व खाता	००।००	००।००	
३	आन्तरिक अनुदान खाता	००।००	००।००	
४	चालु खर्त खाता	००।००	००।००	
५	पुजिगत खर्त खाता	००।००	००।००	
६	बिबिध खर्च खाता	४,१२,४९४।०१	४,१२,४९४।०१	
७	स्थानिय तह धरौटी खाता	१,१९,२५,५८३।०५	१,१९,२५,५८३।०५	
८	स्तथानिय तह संचितकोष खाता	५,६९,८८,६५७।३७	५,६९,८८,६५७।३७	
९	स्थानिय तह बिबिध कोष खाता	१,८३,२१,५६२।००	१,८३,२१,५६२।००	
१०	स्थिनिय तह प्रकोप व्यवस्थापन खाता	८२,७२,४०८।९०	८२,७२,४०८।९०	
	जम्मा	९,५९,२०,७०५।३३	९,५९,२०,७०५।३३	

पालिकाले म.ले.फा.नं. २१२ तयार गरी स्रेस्ता र बैङ्कबीच हिसाब मिलान गर्नुपर्दछ । कार्यालयले हिसाव मिलान नगर्दा म. ले. प. फा. न.२७२ सुत्रको श्रेस्तमा रू ९,५६,२६,६४७।३३मौज्दात बाँकी देखिन्छ भने अनुसुची २४ बैक तथा नगदी स्टेटमेन्ट अनुसार रू ९,५९,२०,७०५।३३ मौज्दात बाकी देखिन्छ ।जसले गर्दा रू २९४०५८।००बढी फरक देखिन्छ । अतः कार्यालयले हिसाव मिलान गरी प्रमाण पेश गर्नु पर्दछ ।

३ राजस्व आन्तरिक नियन्त्रण

३.१ **आय अनुमान-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आयसमेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले पेश गरेको आय-व्ययको अनुमानमा आन्तरिक आयतर्फ मालपोत, कर, सेवा शुल्क, दस्तुर वापत अनुमानित रु. ३,२५,००,०००।- प्राप्त हुने प्रक्षेपण गरेकोमा आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा रु. ३,०९,९९,३७७.७६।- अर्थात् अनुमान भन्दा ४.६२ प्रतिशत कम आय प्राप्त गरेको छ । आम्दानीका अन्य स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यर्थाथपरक बनाई आय आर्जन बृद्धि गर्नेतर्फ विशेष ध्यान दिन आवश्यक देखिएको छ । पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझी लिने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन । आन्तरिक आयमा प्राप्त आय र प्राप्त हुनुपर्ने आय सम्बन्धमा कार्यालयले समेत परिमाण भिडान गरेको पाईएन। साथै राख्नुपर्ने मलेप फारमहरु समेत पूर्ण रुपमा प्रयोग गरेको पाईएन। तसर्थ प्राप्त हुनुपर्ने राजस्व सम्बन्धमा यकिन भिडान गर्न सक्ने अवस्था छैन्। पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायरामा ल्याउदै कार्यालयले आम्दानीका सबै स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यर्थाथपरक बनाई आयआर्जन वृद्धि गर्ने तर्फ ध्यान दिन आवश्यक छ ।

३.२ **आन्तरिक आय-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा वजेट सीमा निर्धारण समितिले पालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा केन्द्रीय अनुदानबाट गरेको खर्चका तुलनामा आन्तरिक आयको स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

केन्द्रीय अनुदानबाट खर्च	आन्तरिक आय	आन्तरिक आय प्रतिशत
४२९०२१४९३.५६	३०९९९३७७.७६	७.२३

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा ७.२३प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले पालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय बृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

३.३ **कर तथा शुल्क असुलीः** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । ती आय शीर्षकमा आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ ।- आय शीर्षकमा आय अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ ।

आय शीर्षक	**अनुमान**	**असुली**	**असुली प्रतिशत**
एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर	1,३६,००,०००।-	७९,६१,५५९.५	५८.५४
घरजग्गा वहाल कर	८,००,०००।-	१५,५९,९१९.६	१९४.८
व्यवसाय कर	१०,००,०००।-	१२,८८,६३१।-	१२८.८६
वहाल विरौटी कर	५०,०००।-	०	०

पालिका भित्र रहेका करदाताहरुको अभिलेख व्यवस्थित नरहेको एवं बुझाउन ल्याएको अवस्थामा मात्र कर एवं शुल्क बुझ्ने परिपाटी रहेकोले उल्लिखित असुली यथार्थ मान्न सक्ने अवस्था देखिएन ।तसर्थ आफ्नो क्षेत्रभित्र करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गरी करको दायारामा ल्याउनु पर्दछ ।

३.४ **राजश्व दाखिला-** आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २८ मा सरकारी नगदी सोही दिन वा त्यसको भोलिपल्ट यथास्थानमा दाखिला नगरेको देखिन आएमा सम्बन्धित तालुक कार्यालय वा विभागीय प्रमुखले दश दिनसम्म ढिलो गरेको भए दाखिला गर्न बाँकी रकम र सो रकमको दश प्रतिशतले जरिवाना गरी सो समेत दाखिला गर्न लगाउने र सोभन्दा बढी ढिलो गरेको भए १० प्रतिशतका दरले जरिवाना गरी दाखिला गर्न लगाई कसुरको मात्रा अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम कारबाही कारबाही समेत गर्न, गराउन सक्ने व्यवस्था छ । पालिकामा वडाको राजश्व दाखिला ढिलो भएकोले ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार तोकिएको अवधि भित्र दाखिला गरेको/गर्न लगाएको छैन । ढिलो दाखिला रकममा पालिकाले जरिवाना एकिन गरी असुल गरेको समेत देखिएन । अतः पालिकाले असुली आम्दानी रकम समयमा दाखिला नगर्ने पदाधिकारीलाई जिम्मेवार बनाई जरिवाना सहित असुल गर्नेतर्फ ध्यानदिनु पर्दछ ।

३.५ **व्यवसाय कर -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ५८ मा पालिकाले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र रहेका विभिन्न व्यवसाय गर्ने व्यक्तिबाट व्यवसाय कर उठाउनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस वर्ष पालिकाले व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरण शुल्क वापत रु. १२,८८,६३१।- कर सङ्कलन गरेकोमा पालिकाको क्षेत्रभित्र रहेका व्यवसायीहरुको अभिलेख अध्यावधिक गरेको छन् । जसबाट पालिकाले सङ्कलन गरेको व्यवसाय कर यथार्थ मन्न सक्ने अवस्था छैन । तसर्थ, पालिकाले क्षेत्र भित्र सञ्चालनमा रहेका सम्पूर्ण व्यवसायीको अद्यावधिक अभिलेख राखी करको दायराभित्र ल्याउनु पर्दछ ।

---

४ संगठन तथा कर्मचारी व्यवस्थापन

४.१ **प्रशासकीय संगठन र जनशक्ति व्यवस्थापन –** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ बमोजिम स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार र स्थानीय आवश्यकता समेतलाई ध्यानमा राखी कर्मचारी समायोजन भएपछि मात्र संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका आधारमा स्थानीय तहमा संगठन संरचना कायम हुने व्यवस्था छ । पालिकामा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत सहित ६५ दरबन्दी स्वीकृत रहेकोमा ४१ जना पदपूर्ती भएको विवरण प्राप्त भएको छ। लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त विवरण अनुसार कार्य व्यवस्थापनका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका अधिकृत (शिक्षा), सि.डि.ई., अधिकृत (प्रशासन) लगायतका २६ पदहरु रिक्त रहेका छन्। दरबन्दी बमोजिम जनशक्तिको पूर्णता नहुँदा विषयगत कार्यक्रम सञ्चालन, सेवा प्रवाह तथा पालिकाको समग्र कार्य सम्पादनमा असर परेको स्थिति छ । तसर्थ रिक्त पदहरु यथाशक्य छिटो पूर्ति गरी सेवा प्रवाह प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ।

४.२ **कर्मचारी करार –** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र र कार्यबोझको विश्लेषण गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी प्रकृतिको कामको र सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने र अस्थायी दरबन्दी सृजना गर्न नसकिने व्यवस्था छ । संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण वेगर पालिकाले विभिन्न १०० जना कर्मचारीहरु करारमा राखि रू.१,९६,००,०००। खर्च लेखेको छ ।

---

५ धरौटीतर्फ

सार्बजनिक खरिद नियमावली ,२०६४ को नियम १२४ मा निर्माण कार्यको त्रुटी सच्याए पछि वा त्रुटी सच्याउने अबधि सकिए पछि र सम्बन्धित आन्तरिक राजश्व कार्यालयमा कर बिबरण पेश गरेको प्रमाण कागजात पेश गरे पछि धरौटी फिर्ता दिने उल्लेख छ ।यसै सम्बन्धमा आन्तरिक राजश्व बिभागको परिपत्र अनुसार कट्टा गरिएको धरौटी रकम फिर्ता दिँदा मूल्य अभिबृद्धि कर समायोजन पत्र धरौटी फितां माग गर्ने करदाताले रकम भुक्तानीको लागि जारी गरेको बिजक बमोजिमको कारोबार आफ्नो बिक्री खातामा प्रबिष्ट गरेको र सो अनुसार मूल्य अभिबृद्धि कर बिबरण पेश गरेको भनि प्रमाणित गर्ने पत्र तथा कर चुक्ता प्रमाणपत्र करदाताबाट पेश भइ सके पछि मात्र धरौटी बापतको रकमको फिर्ता दिने व्यबस्था गर्न परिपत्र गरेकोमा यस कार्यालयले निर्माण कार्यको भुक्तानी दिँदा कट्टा गरेको धरौटी फिर्ता दिँदा मूल्य अभिबृद्धि कर समायोजन र कर चुक्ता प्रमाणमात्र पेश नगरेको आधारमा धरौटी फिर्ता दिएको देखिन्छ । नियम तथा परिपत्रले तोकेको प्रकृया पुगेको प्रमाण बेगर रू.२,२९,०१३। धरौटी फिर्ता दिने कार्य मनासिब देखिएन । तोकिए अनुसार प्रमाण पेश हुनुपर्ने रू.

क्र.सं.	गो. भौ.न./ मिति	धरौटी फिर्ता पाउने	कैफियत	धरौटी फिर्ता रकम रु.
१	१०-२०७९।०७।१६	उग्रतारा कन्स्ट्रक्शन एण्ड सप्लायर्स	मु.अ.कर. समायोजन पत्र नभएको	१,१७,९२०।
२	२४-२०७९।१०।१६	जि.के. कन्स्ट्रक्सन	कर चुक्ता प्रमाणपत्र नभएको	६७,५५४।
३	२८-२०७९।११।१५	बासुलिङ्ग कन्स्ट्रक्शन एण्ड सप्लायर्स प्रा.लि.	कर चुक्ता प्रमाणपत्र नभएको	४३,५३९।
	जम्मा			२,२९,०१३।

प्रमाण पेश नगरेको	२,२९,०१३

६ सेवा प्रवाहको स्थिति

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ अनुसार स्थानीय तहले आफ्नो अधिकारक्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन बनाउन तथा सो को अधिनमा रही आवश्यकता अनुसार नियम, निर्देशिका, कार्यविधि र मापदण्ड बनाई कार्यान्वयनमा ल्याउन सक्ने छ । यस वर्ष पालिकाबाट निम्नअनुसार सेवा प्रवाह गरेको विवरण प्राप्त भएको छः

विवरण	जम्मा
स्वीकृत घरनक्सा दर्ता पास	७
पञ्जिकरणतर्फ	
जन्मदर्ता	१३७९
मृत्युदर्ता	३४१

बसाईसराई दर्ता	२५८
विवाह दर्ता	६५१
सम्बन्धविच्छेद दर्ता	१८

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ अनुसार पालिकाबाट प्रदान गरिने सेवाप्रवाहमध्ये पञ्जिकरण, स्वीकृत घरनक्सा दर्ता पास बाहेकका अन्य सेवा सडक निर्माण,सडक मर्मत सम्बन्धि तथ्याङ्क प्राप्त भएको छैन। पालिकामा अपाङ्ग मैत्री सेवा, डिजिटल सेवा, एस.एम.एस. सेवा, अनलाइन सेवा तथा अन्य आधुनिक सेवाको विस्तार गर्नु पर्दछ।

---

७ **पेश्की**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को परिच्छेद-५ मा पेश्की दिने र फस्र्यौट गर्ने सम्बन्धि उल्लेख छ। यसका अतिरिक्त निर्माण व्यबसायिलाई मोबिलाइजेसन प्रयोजनका लागि दिएको पेश्की उक्त नियमावली र सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११३(५) बमोजिम फस्र्यौट हुनुपर्ने रू.

क्र.सं.	पेश्की लिएको मिति	गो. भौ.	पेश्कीको विवरण	पेश्की लिने ब्यक्ती, फर्म वा कम्पनीको नाम	खर्च उपशिर्षक	जम्मा बाँकी पेश्की		
						म्याद ननाघेको	म्याद नाघेको	जम्मा
कर्मचारी								
1.	२०७९।०८।१४	३१८	गाडि बिमा तथा नवीकरण शुल्क	महेश राज गिरी	२२२१४	०	३५००००।	३५००००
ठेकेदार								
2.	२०७९।११।१७	११०	के एफ सी कटेजदेखि मानव धर्म जाने सडक कालोपत्रे,बेलौरी न.पा.४	पि.एन.बी. डेभलपर्स	३११५१	९३००००	०	९३००००
३.	२०८०।०२।३२	३४	बेलौरी न.पा. रिङ्ग रोडको अधुरो सडक खण्ड निर्माण	अमृत कन्स्ट्रक्सन	३११५१	०	७००००००	७००००००

४.	२०८०।०२।३२	१८८	बेलौरी न.पा रिङ्ग रोडको अधुरो सडक खण्ड निर्माण, बेलौरी न.पा. समपूरक योजनाका लागी	अमृत कन्स्ट्रक्सन	३११५१	०	६१०७१६२	६१०७१६२
५.	२०८०।०३।१७	२३२	बजारे चौधरीको घर नजिक स्ल्याब कल्भर्ट निर्माण बेलौरी न.पा. ७	बासुलिङ्ग कन्स्ट्रक्सन एण्ड सप्लायर्स	३११५१	०	७०००००	७०००००
संस्थागत								
६.	२०७९।१२।०७	८७५	पानी तथा बिजुली	नेपाल विद्युत्त प्राधिकरण	२२१११	०	१५००००	१५००००
७.	२०८०।०३।१७	८६	स्थानिय स्तरमा उत्पादित तोरीको तेल प्याकेजिङ ब्रान्डिङ तथा बजारिकरण	सम्झौता बहुउद्देश्यिय सहकारी संस्था लि.	२२५२९	०	१००००००	१००००००
८.	२०८०।०३।१७	३२६	तेलहन बाली प्रवद्धन कार्यक्रम	सम्झौता बहुउद्देश्यिय सहकारी संस्था लि.	२२५२९	०	१००००००	१००००००
एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम								
९.	२०८०।०३।३१	-	एकिकृत स्वास्थ्य पूर्वाधार विकास कार्यक्रम	सि एम प्रसंसा रस्मी जे भी	-	१७७९००००	०	१७७९००००
जम्मा						१,८७,२०,०००।	१,६३,०७,१६२।	३,५०,२७,१६२।

पेश्की	१,६३,०७,१६२

८ सम्पत्ति उपयोग र संरक्षण

८.१ आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९ मा जिन्सी निरिक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेवमोजिम पालिकाले जिन्सी निरिक्षण प्रतिवेदन पेस गरेको छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ९९ को उपनियम ४ अनुसार लिलाम विक्री गर्नुपर्ने मालसामान ६ महिना भित्र र मर्मत संभार गर्नुपर्ने मालसामान ३ महिना भित्र गरी सक्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाको आ.व. २०७९।८० को जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनले लिलाम विक्री गर्नुपर्ने भनी उल्लेख गरेका २ वटा डेस्कटप कम्प्युटर, २ ल्यापटप, १४ प्रिन्टर लगायत ६० प्रकृतिका २५७ वटा मालसामान तथा मर्मत गर्नुपर्ने भनी उल्लेख गरेका ३ वटा डेस्कटप कम्प्युटर, २ ल्यापटप, ३ प्रिन्टर लगायत २२ प्रकृतिका ६१ वटा मालसामान उक्त नियमावलीको नियम ९९ अनुसार लिलाम विक्रि तथा मर्मत संभार गरी जिन्सी सम्बन्धी व्यवस्था लाई चुस्त र दुरुस्त वनाउनु पर्नेमा सो गरेको देखिएन ।जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनले उल्लेख गरे अनुसार चालु हालतमा नरहेका जिन्सी सामानहरु लिलाम तथा मर्मतको कारवाही अगाडी वढाउनु पर्ने देखिन्छ।

८.२ **जिन्सी लगत खाता-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७, ९८ र १०४ अनुसार साविकको गाविस र विषयगत कार्यालयको चल अचल सम्पत्ति, दायित्व तथा अभिलेख उक्त कार्यालयहरु समाहित भएका पालिकामा स्वतः हस्तान्तरण हुनुपर्ने र यसरी हस्तान्तरण हुने सम्पूर्ण सम्पत्तिको अभिलेख तथा जिन्सी लगत खाता २०७५ असार मसान्तभित्र स्थानीय तहले तयार गरी प्रतिबेदन तयार गर्नुपर्नेमा गरेको नदेखिएकोले प्रतिवेदन तयार गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

८.३ **सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गा संरक्षण, उपयोग तथा हक हस्तान्तरणः-** स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरेको र अभिलेख राखेको पाइएन । पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नु, गराउनु र अभिलेख राख्नु पर्दछ ।

८.४ **सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा पालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी, सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यस्था छ । पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको अभिलेख राखेको पाइएन । सार्वजनिक पर्ति ऐलानि जग्गा तथा सम्पत्तिको अतिक्रमण भए नभएको अनुगमन हुने अवस्था देखिदैंन । संरक्षण उपयोग नीति र मापदण्ड पालना भएको छैन् । पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको सम्पत्तिको अभिलेख, रेखदेख, मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गर्नु पर्दछ ।

९ आर्थिक सहायता र अन्य विविध खर्च

९.१ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम व्ययको बजेट अनुमान आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । तर पालिकाले यस वर्ष खाना तथा खाजा खर्चमा रू.७,०४,०००। र विविध खर्च तर्फ रू.२७,७२,०००। खर्च गरेको छ।जुन पालिकाको कुल आन्तरिक आय रू.३,१०,४५,३७७.०३ को ११.१९ प्रतिशत हो। यस्तो खर्च औचित्यको आधारमा गर्नु पर्दछ ।

९.२ **आर्थिक सहायताः-** पालिकाले स्पष्ट मापदण्ड र कार्यविधि तर्जुमा गरी तथा बजेट विनियोजन गरेर मात्र आर्थिक सहायता वितरण गर्नु पर्दछ। पालिकाले मापदण्ड र कार्यविधि तयार नगरी जम्मा रू.१४,००,०००। आर्थिक सहायता वितरण गरेको छ । उक्त रकम पालिकाको कुल आन्तरिक आय रू. ३,१०,४५,३७७.०३ को ४.५० प्रतिशत हुन आउँछ । निश्चित विधि र मापदण्ड वेगर आर्थिक सहायता वितरण गर्ने प्रक्रियामा नियन्त्रण हुनु पर्दछ ।

---

१० **आन्तरिक नियन्त्रण**

आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरेको देखिएन । यस सम्वन्धमा देखिएका अन्य व्यहोराहरु तपशिल बमोजिम रहेका छन ।

· पालिकाले कार्यक्रमगत तथा योजनागत खाता राखेको पाईएन । साथै पालिकाबाट यस वर्ष संचालित कार्यक्रम तथा योजनाको कार्यान्यवयन र सेवा प्रवाह समेतको वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको पाईएन,

· आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ बमोजिमको आन्तरिक नियन्त्रण तथा लेखापरीक्षण समितिको गठन गरेको पाइएन, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ७ र ८ खरिद अनुसार गुरुयोजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्नेमा तयार गरेको पाइएन, स्थनीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १३ बमोजिम आर्थिक वर्ष सुरु हुनुभन्दा १५ दिन अगावै पालिकाले आफ्नो क्षेत्र भित्रको निर्माण सामाग्री मूल्य ज्याला भाडा तथा अन्य महशुलको स्थानीय न्यूनत्तम दररेट तोक्नुपर्नेमा तोकिएको पाइएन पालिकाबाट संचालन भएका विभिन्न योजना निर्माण गर्न गठन गरेका उपभोक्ता समिति मान्यता प्राप्त हुने गरी दर्ता गरेको पाइएन । सार्वजनिक खरिद नियावली २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा गरेको पाईएन ।

· कार्यालयको श्रेष्ता र वैक बीचको हिसाव फरक परे वा नपरेको सम्वन्धमा वैक हिसाव मिलान विवरण तयार नगरेको कारण हिसाव मिलान भए नभएको सम्वन्धमा यकिन गर्न सकिएन,

· जिन्सी निरिक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्नेमा गरेको पाईएन,

· कार्यालयले उद्देश्य प्राप्तिमा आइपर्ने सम्भावित जोखिमहरु पहिचान गरि निराकरणको प्रयास गरेको अभिलेख राखेको पाइएन,

· कुनै रकम भुक्तानी दिँदा रित पुगे वा नपुगेको जाँच गरी रसिद विल भर्पाइहरुमा सिलसिलेवार नम्वर राखि कार्यालय प्रमुखले तोकेको कर्मचारीले भुक्तानी भएको जनाउने छाप समेत लगाई दस्तखत गरी प्रमाणित गर्नुपर्नेमा से अनुसार गरेको पाईएन,

· ठेक्काहरुको विस्तृत विवरण देखिने गरि ठेक्का खाता र कन्टिन्जेन्सी खाता राखेको पाईएन,

· कन्टेन्जेन्सी योजना तथा कार्यविधि तयार गरी व्यवस्थित गरेको पाइएन,

· स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७४(२) अनुसार सार्वजनिक खरिद नियमावली वनाई लागु गर्न सक्ने व्यवस्था बमोजिम सार्वजनिक खरिद नियमावली तर्जुमा गरेको पाइएन,

· वातावरण संरक्षणको एकिकृत दीर्घकालिन योजना तयार गरेको पाइएन,

· वेरुजुको लगत अद्यावधिक गरी व्यवस्थित रुपमा अभिलेख राखेको पाइएन,

· स्थानीय सार्वजनिक लेखा समिति गठन गरी बेरुजु फछ्र्यौटको कार्यदल बनाएर कार्यान्वयन गर्ने गरेको पाइएन,

· सुशासन व्यवस्थापन तथा सञ्चालन नियमावली, २०६५ अनुसार नागरिक वडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वयन स्थिती अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको पाईएन, · संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको मिति २०७३।१२।२५ को आर्थिक कारोबार तथा खाता सञ्चालन सम्बन्धमा थप स्पष्ट पारिएको परिपत्रको दफा १७ बमोजिम यस पालिका तथा पालिकामा समाहित भएका साविकका गाउँ विकास समितिहरुको नाममा रहेको पेश्की तथा बेरुजु अभिलेख समायोजन भएको पालिकामा कायम गरी नियमानुसार पेश्की फछ्र्यौट तथा बेरुजु सम्परीक्षण कार्य गर्नुपर्नेमा यस पालिकामा समाहित भएका साबिकका विषयगत कार्यालयको बेरुजू लगत तथा सम्परीक्षणको अभिलेख पालिकाले यकिन गरी अध्यावधिक गरेको पाइएन । आन्तरिक नियन्त्रण कमजोर हुँदा पालिकाको वित्तीय सुशासन तथा समग्र सेवा प्रवाह कमजोर हुने देखिन्छ । फलस्वरुप सार्वजनिक जवाफदेहिता र उत्तरदायित्व कायम हुन सक्दैन । तसर्थ, पालिकाले आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई तोकीए बमोजिम प्रभावकारी र विश्वशनीय बनाइ सेवा प्रवाह सुदृढ बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

११ कानून निर्माण तथा न्याय सम्पाादनको अवस्था

११.१ **कानुन निर्माणको अवस्था -** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद १५ दफा १०२ को उपदफा १ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा ऐन बनाउन सक्ने व्यवस्था छ भने सोही ऐनको सोही दफाको उपदफा २ मा ऐनको अधिनमा रही कार्यापालिकाले आवश्यकतानुसार नियम निर्देशिका कार्यविधि र मापदण्ड बनाउन सक्ने व्यवस्था रहेको छ । सोही ऐनको सोही दफाको उपदफा ३ बमोजिम स्थानीय तहले बनाएको कानुन स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाले दिएको विवरण अनुसार हालसम्म ३० ऐन, ३ नियमावली, २९ कार्यविधि, ४ मापदण्ड, ५ निर्देशिका र २ आचार संहिता सहित जम्मा ७३ कानुनहरु निर्माण भएको देखिन्छ । सो कानुनहरु मध्ये आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा २ ऐन, ५ कार्यविधि, २ निर्देशिका र १ आचारसंहिता गरी जम्मा १० कानुनहरु निर्माण भएको देखिन्छ । हालसम्म आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली र सार्वजनिक खरिद नियमावली बनेको पाइएन । निर्मित कानुनहरुको आंशिक रुपमा मात्र स्थानीय राजपत्रमा प्रकाशित भएको देखिन्छ । स्थानीय तहलाई उत्पादन र वितरणको केन्द्र तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासनको नमुनाको रुपमा विकास गर्नको लागि आवश्यक कानुनहरुको निर्माण गरी कानुनी सामञ्जस्यता र तादाम्यताका साथ प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

११.२ **न्यायिक समितिको कार्यसम्पादनको अवस्था-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ८ मा न्यायिक कार्य सम्बन्धी व्यवस्था रहेको छ । सोही परिच्छेदको दफा ४६ मा गाउँपालिका तथा नगरपालिकामा नेपालको संविधानको धारा २१७ बमोजिम न्यायिक समिति रहने व्यवस्था छ । त्यस्तै दफा ४७ मा न्यायिक समितिको अधिकारक्षेत्रको बारेमा व्यवस्था रहेको छ । यस पालिकाको न्यायिक समितिको लागि न्यायिक मेलमिलाप कक्षको समेत व्यवस्था गरेको पाइएन । पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार अघिल्लो आर्थिक वर्षको फछ्यौंट गर्न बाँकी ३ उजुरीहरु रहेका पाइयो । आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा जम्मा १२ उजुरीहरु दर्ता भइ कुल उजुरीको संख्या १५ पुगेकोमा १० उजुरीहरुको मेलमिलाप भएका र ५ उजुरीहरु बाँकी दखिन्छ ।कुल प्राप्त उजुरीको तुलनामा फछ्यौंट हुन बाँकी उजुरी ३३.३३ प्रतिशत देखिन्छ । यसरी समयमा सबै उजुरीको मेलमिलाप हुन नसक्दा नागरिकमा न्याय पाएको अनुभुति हुन सक्दैन । यसर्थ, आम नागरिकको सहज पहुँच कायम गरी न्यायिक अधिकार प्राप्त गरेको अनुभूति दिलाउने गरी न्यायिक समितिको क्षमता विकास गर्नु जरुरी छ ।

१२ कार्य सम्पादन कार्यतालिका पेश नभएको

सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को व्यवस्था बमोजिम कुनैपनि निर्माण व्यवसायीसँग भएको निर्माण कार्यको सम्झौता भएको मितिले १५ दिन भित्र कार्यतालिका पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यो पालिकाले ठेक्का लगाएको कुनैपनि निर्माण व्यवसायीले कार्य सम्पादन कार्यतालिका पेश गरेको पाइएन । कार्यतालिका बमोजिम कामको परिमाण र बाँकी समय बीचमा तुलना गरी म्याद थप गर्नु पर्ने अनुगमन गरी कामको प्रगतिको बारेमा निर्देशन दिने जस्ता कार्य गर्न सहज हुने तथा कार्यतालिका सम्झौताको एक अंग भएकोले कार्यतालिका अनिवार्य गरी सोही बमोजिम कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गरी व्यवस्थित गर्नुपर्दछ ।

१३ **लागत प्रभावी योजना तर्जुमा**

सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा ५ बमोजिम सार्वजनिक निकायले कुनै खरिदको लागि तोकिए बमोजिम लागत अनुमान तयार गर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले योजना तर्जुमा र वजेट विनियोजन पश्चात मात्र योजनाहरुको लागत अनुमान तयार गर्ने गरेको पाइयो । योजनाको कार्यान्वयमा प्रभावकारीता ल्याउन तथा बस्तुनिष्ठ योजनामा वजेट विनियोजन गरी विनियोजन कुशलता कायम गराउनको लागि लागत अनुमान तयार गरी सो बमोजिमको बजेट विनियोजन गरी खरिद व्यवस्थापन गर्नु पर्दछ ।

१४ **बेरुजु लगत खाता**

महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०७६।७७ देखि नयाँ सरकारी लेखा फारामहरु तीनै तहका सरकारले लागू गर्नु पर्ने गरी ०७६/४/९ मा परिपत्र गरेको थियो । सो परिपत्र अनुसार कार्यालयले महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट लागू गरेका फारामको अनिवार्य रुपमा राखुपर्दछ । पालिकाले बेरुजु लगत खाता म. ले. प. फा. नं. ८०१, सम्परीक्षण गोश्वारा अभिलेख खाता म. ले. प. फा. नं. ८०५ लगायत बेरुजु लगत र फर्स्यौटका लागि आबश्यक म. ले. प. फा. नं. प्रयोगमा ल्याउनुपर्दछ ।

१५ **बजेट तथा कार्यक्रम**

१५.१ **रकमान्तर**– आर्थिक कार्यबिधि तथा बित्तिय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को दफा २० बमोजिम कुनै एक अनुदान संकेत अन्तरगतको बजेट उपशिर्षकमा अपुग भएमा सोही शिर्षकमा तोकिएको एक वा एक भन्दा बढी अनुदान संकेत अन्तर्गतको उपशिर्षकमा बचत हुने रकम मध्यबाट बिनियोजन ऐनमा तोकिएको सिमा भित्र रही रकमान्तर गर्न सकिने ब्यवस्था छ । नगरपालिकाकाको बिनियोजन ऐन २०७७ मा रकमान्तरको प्रावधान रहेको छैन । कार्यपालिकाको निणर्य बमोजिम बिभिन्न शिर्षकमा कुल रू २ करोड ८२ लाख ४७ अर्थात कुल बजेट रू ६२ करोड ४२ लाख ७९ हजारको ४.५२ प्रतिशत रकमाान्तर गरी खर्च गरेको देखिन्छ । अत यस्तो कार्यमा नियन्त्रण हुनु पर्दछ ।

१५.२ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा**- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ । पालिकाले त्रिवर्षिय खर्च विश्लेषण नगरीकन नै बजेट तर्जुमा गरेको पाइयो । यस पालिकामा सो समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गर्ने सन्दर्भमा गरेको कामको विवरण लेखापरीक्षणको समयमा पेश हुन नसकेकोले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको ब्यवस्थाको पुर्ण रुपमा पालना भएको

छ भनी आश्वस्तता हुन सकिएन । पालिकाले कानुनमा भएको व्यवस्थाको पूर्णरुपमा पालना गरी नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

१५.३ **त्रैमासिक पूँजीगत खर्च** - आर्थिक कार्यविधि तथा बित्तिय उत्तरदायित्व नियमावली२०७७ को नियम ३५ मा त्रैमासिक बिवरण बनाई पेश गर्नु पर्ने र चौमासिक कार्य लक्ष्य तथा कर्यक्रम बमोजिम कार्यसम्पादन सम्पन्न गरी कर्यक्रम कार्यान्वयन गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले त्रैमासिक विवरण तयार गरी उपलव्ध नगराई देहाय बमोजिम चौमासिक पुजिगत खर्चको बिवरण उपलब्ध गराएको छ । वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तरमा असर पर्ने देखिएकोले नियममा भएको व्यवस्था अनुरुप तेस्रोचौमासिकमा खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

सि.नं.	प खर्च शीर्षक	कुल खर्च	चौमासिक खर्च (रु.हजारमा)				
			प्रथम चौमासिक	दोस्रो चौमासिक	तेसो चौमासिक	अषाढको	
१	चालु	४४५२०९	११८८८८६६	११३३९०	२१२९५२		
२	पूँजिगतखर्चतर्फ	१७५६३०	१४४३५	४२२८६	११८९०९		
		६२०८४०	१३३३०१	१५५६७६	३३१८६१	१८७५७४	
	प्रतिशत	१००	२१.४७	२५.०७	५३.४५	३०.१२	

उपलब्ध बिवरण अनुसार चौमासिक रुपमा खर्चको प्रकृति हेर्दा कुल खर्चमध्ये तेस्रो चौमासिकमा ५३.४५प्रतिशत र अषाढमा ३०.१२ प्रतिशत खर्च भएको देखियो । यसरी आर्थिक वर्षको अन्तमा खर्चको भार बढी हुँदा प्रशासनिक कार्यबोझ बढी हुने अनुगमन तथा निरीक्षण हुन नसकी कामको गुणस्तर कायम गर्न कठिनाई हुने भएकोले कार्यालयले वार्षिक कार्यक्रम अनुसार समयमै खर्च व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखियो ।

१५.४ **योजना र कार्यान्वयन**– स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ बमोजिम स्थानीय तहले योजना बनाउँदा सहभागितमूलक, उत्पादनमूलक र प्रतिफल प्राप्त योजना छनौट गरी प्राथमिकिकरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै योजना बनाउँदा मध्यम तथा दीर्घकालीन प्रकृतिका आयोजनाहरुको सूची समेत तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने व्यवस्था छ।कार्यालयले योजना छनौट गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्था अनुरुप दीर्घकालीन प्रकृतिका ठुला योजना छनौट नगरी साना साना र टुक्रे योजनामा ठुलो मात्रामा बजेट छुट्याएको अवस्था छ।साना तथा टुक्रे योजनामा वजेट विनियोजन गर्दा दिर्घकालीन उपलव्धी नहुँने हुँदा यस्ता कार्यमा नियन्त्रण गरी ठुला योजना छनौटलाई प्राथमिकतामा राखिनु पर्दछ । यस वर्ष छनौट भई संचालन भएका कामका योजनाहरु देहायअनुसार छन्ः

क्र.सं.	विवरण	योजना संख्या
१	रू १ लाखभन्दा कमको योजना	६२
२	रु १ लाखएक देखि २ सम्मका योजना	५६

३	रु २लाख देखि ५ लाख सम्मका योजना	७२
४	रु ५ लाखदेखि १० लाख सम्मका योजना	३३
५	रू १० लाख देखि माथिका योजना	५१
	जम्मा	२७४

१५.५ **खर्च बिश्लेषण-** पालिकाले यस वर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु २,७४,८२,१७०।६३राजस्व बाँडफाँड र अनुदानबाट रू ५९,६७,९७,४१०।२४ समेत रु ६२,४२,७९,५८०।८७ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु ४५,७०,४५,२२३।२८ र पूँजिगत तर्फ रु १७,५६,३०,७६१।१३ समेत रु ६३,२६,६७,५९९।४१ खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा 4.३४ प्रतिशत रहेको छ । यस वर्ष पदाधिकारी सुबिधामा रु ९४,७३,000.00 खर्च भएको छ जुन आन्तरिक आयको ३४.४६ प्रतिशत रहेको छ । पालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकमबाट ७२.२४ प्रतिशत चालु र २७.७५ प्रतिशत मात्र पूँजिगत निर्माणमा खर्च भएको देखिन्छ । यसबाट पालिकाहरुले बिकास निर्माण प्रयोजनमा न्युन खर्च गरेको प्रशासनिक प्रयोजनमा बढि खर्च भएको देखिन्छ । प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिक रुपमा बिकास निर्माण प्रयोजनमा परिचालन गरिनु पर्दछ ।।

१५.६ **क्षेत्रगत बजेट र खर्च -** स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमा समानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस पालिकाको २०७९।८० को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छः

मुख्य क्षेत्र	**वार्षिक वजेट**	**खर्च रकम**	**कुल खर्च मध्ये प्रतिशत**
आर्थिक विकास	51850338।00	३,३१,५७,१९०।००	५.३४
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	22364666।00	१४,४९,६७,९८८।१३	२३.३५
सामाजिक क्षेत्र	३२५०३४०००।००	२८,०१,०६,७४४।२०	४५.११
संस्थागत बिकास सेवा प्रवाह र सुशासन	९७५००००।००	७०,९२,८६३।५४	१.१४
कार्य सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	१९१५३९८७०।६३	१५,५५,१५,४५२।६९	२५.०४
जम्मा	८०,१८,२०,८७०।६३	६२,०८,४०,२३८।५६	१००

उपरोक्त विवरण अनुसार सभाले विनियोजन गरेको बजेट मध्ये सामाजिक क्षेत्रमा सबै भन्दा बढी ४५.११ प्रतिशत र संस्थागत बिकास सेवा प्रवाह र सुशासनdf सबै भन्दा घटी १.१४ प्रतिशत रहेको छ ।

१६ आन्तरिक आय

१६.१ **उठन बाकी रकम -** कार्यलयले पेश गरेको बिवरण अनुसारको ठैक्का तथा सम्झौताको आय आर्थिक वर्ष २०७९।८० सम्म असुल गर्न बाँकी रहेको देखिन्छ । अत कार्यालयले कानुनी प्रक्रिया पुरा गरी असुल गर्नु पर्ने देखिएको रू

क्र. सं.	ब्यक्ति वा फर्मको नाम	ठेक्का तथा सम्झौता को बिवरण	आर्थिक वर्ष	सम्झौता दर	उठन बाँकी रकम	मु अ कर	जम्मा
१	मोहन टेड्रस एण्ड सप्लार्स	कवाड संकलन	०७८।७९	८०८८९३	८०८८९३	२१०३१२।१८	१०१९२०५।१८
२	शंकर राना बेलौरी ५	कवाड संकलन	०७८।७९	४११७८६	२०६२८६	५३६३२।१८	२५९८१८।१८
३	सागर बिष्ट बेलौरी ४	वनतरिया ताल ठेक्का	७७।७८	३५१०००	७०२०००	९१२६०	७९३२६०।००
४	मानबि ओड	सटर भाडा१	०	०	२२१३३०।५२	००	२२१३३०।५२
५	सकुलाल चौधरी	२	२०७५।४।१	१६७५	९२७१९।८४	००	९२७१९।८४
६	महेश चौधरी	४	२०७५।४।१	१६७५	१११०६५।१९	००	१११०६५।१९
७	जगत प्र चौधरी	५	२०७५।४।१	१६७५	१६१४३८।५२	००	१६१४३८।५२
८	बिज्ञान चौधरी	६	२०७५।४।१	१६७५	७९०३८।५२	००	७९०३८।५२
९	रामचन्द्र चौधरी	७	२०७७।८।१२	२५००	२७०८३।००	००	२७०८३।००
१०	जनक भण्डारी	८	२०७६।४।१	१८०००	३९०००।००	००	३९०००।००

असुल गर्नुपर्ने	२८,०३,९५६

१६. **भिडान नभएको-** नगरपालिकाको नगदी रसिद न १ देखि ११०००२ सम्मको बार्षिक आम्दानी र सुत्रको २७२को अनुसुची
२ ११भिडान गर्दा बार्षिक आम्दानीको महल जलस्रोत सम्बन्धि अन्य दस्तुर को रू २३७३३०।००सुत्रमा आम्दानी बाधेको देखिएन । अत कार्यालयले यस सम्बन्धमा एकिन गरी प्रमाण पेश गर्नु पर्ने देखिएको रू

प्रमाण पेश नगरेको	२,३७,३३०

१७ **प्रोत्साहन भत्ता**

नेपाल सरकार अर्थमन्त्रालयले जारी गरेको कार्य सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को नियम ७.१.४ मा अतिरिक्त समयमा गरिने काम र सेवाबाट प्राप्त हुने नतिजा लेखा उत्तरदायि अधिकृतबाट प्रमाणित गराई प्रोत्साहन भत्ता दिन मिल्ने उल्लेख छ। त्यसै गरी उक्त नियममा त्यस्तो कार्यकालागि अतिरिक्त समय कार्य गरेको हुनुपर्ने र अनिवार्य रूपमा विद्युतिय हाजिरि लागु गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।पालिकाले यो वर्ष १२ जना प्राविधिक कर्मचारिलाई जम्मा रू.१०,२३,११२। भुक्तानी गरेको छ। निर्देशिकाको व्यवस्था पालना हुने गरि अतिरित्त समय काम गरेको र सेवाबाट प्राप्त हुने नतिजा को आधारमा अर्थ मन्त्रालयको स्विकृति लिएर प्रोत्साहन भत्ता वितरण गर्ने तर्फ पालिकाले ध्यान दिनु पर्ने देखिन्छ।

१८ **क्याम्पसलाई रकम भुक्तानी (पालिका चालु)**

नेपालको संबिधानको धारा ५७(४) मा स्थानीय तहको अधिकार अनुसूची - ८ मा उल्लेखित बिषयमा निहित रहने उल्लेख छ। यस्तो अधिकारको प्रयोग यो संबिधान र गाउँसभा वा नगर सभाले बनाएको कानूनबमोजम हुने उल्लेख छ ।यसैगरी स्थानीय सरकार संचालन ऐन,२०७४ को दफा ११ मा स्थानीय तहलाई संबिधानको अनुसूची - ८ बमोजम एकल अधिकारको सूची अर्न्तगत आधारभूत र माध्यामिक शिक्षा स्थानीय तहको अधिकार भित्र पर्ने देखिन्छ।उक्त दफा बमोजम स्थानीय तहले सामुदायिक बिद्यालयको शैक्षिक पूर्बाधार निर्माण, मर्मत संभार, संचालन र व्यबस्थापन लगायतका काम गर्न सक्ने देखिन्छ । तर पालिकाले निम्न भौ.नं. मितिमा निम्न क्याम्पसलाई जम्मा रू.५,६०,०००। भुक्तानी दिएको कार्य पालिकाको कार्य क्षेत्र भित्र पर्ने नदेखिएकोले उक्त खर्च नियम सम्मत देखिएन।

क्र.स.	**भौ.नं. र मिति**	**क्याम्पसको नाम**	**रकम**
१	३३९-२०७९।०८।२५	महाकाली बहुमुखी क्याम्पस	५०,०००।
२	१०५६-२०८०।०३।०७	महाकाली बहुमुखी क्याम्पस	४,४२,५००।
३	१०५६-२०८०।०३।०७	रामपुर बहुमुखी क्याम्पस	६७,५००।

१९ **पदाधिकारीलाई आर्थिक सहायता** (४९१-२०७९-१०-४):

सुदुरपश्चिम प्रदेशका स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको सुविधा सम्बन्धी ऐन, २०७६ को अनुसूची -१ (ख) मा कार्यपालिका सदस्यको सुविधा सम्बन्धमा व्यवस्था गरेको छ। जसअनुसार पदाधिकारि तथा सदस्यलाई आर्थिक सहायता सम्बन्धमा कुनै व्यवस्था गरेको छैन।वडा नं. ९ को वडाको सिफारिसको आधारमा वडा नं. ९ को कार्यपालिका सदस्य वसन्ती नेपाली लाई औषधि उपचार खर्च वाफत रू.५०,०००। आर्थिक सहायता भुक्तानी भएको छ। यसरि नियम विपरित भुक्तानी भएको रकम अनियमित देखिएको रू.

अनियमित भएको	५०,०००

२० **तलवी प्रतिवेदन**

निजामती सेवा ऐन २०४९, स्वास्थ्य सेवा ऐन, २०५३ तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, शिक्षा ऐन, २०२८ मा तलवी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नु पर्ने उल्लेख छ।पालिकाले यो वर्ष पालिकाका २९ र स्वास्थ्य तर्फ ३५ जना गरि ६४ जना कर्मचारिलाई तलवी प्रतिवेदन पारित नगराई रू.४,०५,७८,५३१। खर्च लेखेको छ ।तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी खर्च लेख्न पाउने भन्दा बढी तलब भत्ता ग्रेड भुक्तानी हुन सक्ने तथा लेखापरीक्षणको क्रममा भुक्तानीको तुलना गर्न नसकिने भएकोले तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर तलब भत्ता भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

२१ **विविध कार्यक्रम (पालिका चालु)**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ उपनियम ७ अनुसार कुनै पनि सेमिनार, गोष्ठि तथा तालिम आयोजना गर्दा त्यस्तो तालिम कार्यक्रमको खर्च सम्बन्धित प्रस्तावना स्वीकृत गराउने तथा उपनियम ८ अनुसार कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले सञ्चालन गरेका देहायबमोजिमका कार्यक्रममा प्रस्तावना, कार्यक्रमको लागत अनुमान, सम्पन्न प्रतिवेदन लगाएतका प्रमाण कागजात संलग्न नगरी रू.३,१४,६९९। रकम खर्च गरेको छ । प्रस्तावना, लागत अनुमान र सम्पन्न प्रतिवेदन नै तयार नगरी रकम भुक्तानी गरेको कार्य नियम सम्मत देखिएन। यस्तो भुक्तानीलाई नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

क.सं.	भौ.नं.	कार्यक्रम	संचालक	रकम	कैफियत
१	१५-२०७९।०६।१३	गौरा कार्यक्रम	शशि थापा विष्ट	६०,०८५।	कार्यक्रमको प्रस्तावना, ल.ई., कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन नभएको।
२	४४७-२०७९।०९।०७	दलित तथा महिलाको लागी ५ दिने माला बनाउने कार्यक्रम	संजिव चौधरी	६२,७६०।	कार्यक्रमको प्रस्तावना, कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन नभएको।
३	४७५-२०७९।०९।२५	वडा नं.७ को वडा स्तरिय क्रिसमस डे कार्यक्रम	आसाराम डगौरा	४२,५००।	कार्यक्रमको प्रस्तावना, कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन नभएको।
४	१०१७-२०८०।०२।३१	खेलकुद कार्यक्रम	वडा नं.७ खेलकुद संचालन समिती	८५,६०४।	कार्यक्रमको प्रतिवेदन नभएको।
५	११७४-२०८०।०३।१९	वेसिक कम्प्युटर तालिम	एलाईन्स कम्प्युटर इन्सिच्युट रिपेरिङ्ग	६३,७५०।	कार्यक्रमको प्रस्तावना, कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन नभएको।

	जम्मा			३,१४,६९९।	

२२ **विपद व्यवस्थापन तर्फ**

२२.१ **समिति गठन-** विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७(१) मा प्रत्येक स्थानीय तहले अध्यक्ष तथा प्रमुखको अध्यक्षतामा बढीमा १५ जना सदस्य रहेको स्थानीय विपद् व्यवस्थपन समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले ऐनमा तोकिएबमोजिम समिति गठन गरे पछि समय समयमा वैठक बसि वैठकका निर्णलाई कार्यान्वयन गर्दै समितिलाई तोकिएको काम, कर्तव्य र अधिकारमा सक्रिय बनाउनुपर्दछ ।

२२.२ **कार्य योजना-** विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ (२) तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन नियमावली, २०७६ अनुसार स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकारमा परिषद कार्यकारी र प्रदेश विपद् व्यवस्थापन कार्यकारी समितिबाट स्वीकृत एकीकृत क्षेत्रगत नीति तथा कार्यक्रम अनुरुप हुने गरी स्थानीय विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, बजेट विनियोजन गर्न लगाउने, सबै पक्षको समन्वय र संलग्न गराउने, विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य समिति गठन गर्ने, प्रभावित क्षेत्रमा उद्दार र राहत व्यवस्था गर्ने, ऐन बमोजिम कार्य गरे र नगरेको अनुगमन गर्ने, विपद् सूचना प्रणाली विकास र सञ्चालन, तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने, विपद् घरपरिवारको पहिचान गर्ने, कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धिको व्यवस्था र कार्यक्रम सहितको कार्ययोजना तयारी गरी लागू गर्ने र गराउन सम्बन्धी व्यवस्था छ । पालिकाले ऐन तथा नियमावलीमा तोकिएका कार्यहरू गरेको पाइएन । ऐन तथा नियमावलीको पालना गर्नु र गराउनु पर्दछ ।

२३ **घर भाडा**

सार्वजनिक खरिद नियमावली,२०६४ को नियम ९४(१) अनुसार क्षेत्रिय र जिल्ला स्तरको सार्वजनिक निकायको हकमा त्यस्तो निकाय र जिल्ला प्रशासन, जिल्ला समन्वय समिति र को.ले.नि.का.को सूचनापाटीमा कम्तिमा ७ दिनको सूचना टाँसगरी भाडाको प्रस्ताव माग गर्नुपर्ने र उपनियम ४ अनुसारको घर भाडा निर्धारण समितिले तय गरेको दर रेटको आधारमा घर भाडा भुक्तानी गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले विभिन्न वडा कार्यालय लगायका अन्य कार्यका लागी घरभाडा वाफत रू.११,८८,०००। भुक्तानी गरेको पाईयो। घर भाडामा लिदा घर भाडा निर्धारण समितिले तय गरेको दर रेटको आधारमा मात्र लिनुपर्दछ।

२४ **सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको लागि गाडी भाडा**

पालिकले सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्य वैंकिङ्ग प्रणालीबाट गर्ने गरेको छ । तर उक्त रकम सम्बन्धित लाभग्राहीको घर घरमा उपलब्ध गराउने उल्लेख गरी सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रयोजनको लागि गाडी भाडामा प्रयोग गरेको उल्लेख गरी देहायबमोजिम रू.६७,५००। भुक्तानी गरेको छ । यस्तो अनुत्पादक र अनावश्यक कार्यक्रममा खर्च गर्नु उपयुक्त होइन ।

क्र.सं.	भौ.नं.	वापत	रकम

१	५६-२०७९।०६।१४	सा.सु. भत्ता वितरणको लागी दैनिक रू.५,०००। का दरले सवारी चालक ज्ञानेन्द्र गौतम लाई रकम भुक्तानी	४५०००।
२	३१६-२०७९।०८।१४	राज कु.चौधरी	२२५००।
		जम्मा	६७,५००।

२५ अन्य कार्यालयको खर्च

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले स्वीकृत बजेट खर्च गर्दा नियमितता मितव्ययिता प्रभावकारिता कार्यदक्षता र औचित्यता समेतको आधारमा खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले आफ्नो कार्य क्षेत्र भन्दा वाहिरको कार्यालय तथा संघ संस्थाको लागि बजेट विनियोजन गरी गरिएको निम्नानुसार खर्च मितव्ययी र बजेट प्रभावकारी भएको देखिएन। पालिकामा यस्तो प्रकृतिको खर्चले थप व्यभार वढ्दै जाने देखिन्छ। यस्तो प्रकृतिको खर्चमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ।

क्र.स.	भौ.नं. /मिति	विवरण	भुक्तानी रकम
१	६०-२०७९।०६।१४	बोर्डर आउट पोष्ट,बेलौरी	३००००।।
२	५०९-२०७९।१०।०४	ईसाई समाज शाखा, बेलौरी	४२५००।।
३	५८१-२०७९।१०।०९	इलाका प्रहरी कार्यालय,बैलौरी	४१८१०।
४	५९६-२०७९।१०।१०	इलाका प्रशासन कार्यालय,पुर्नवासमा कम्प्युटर अपरेटर पदमा कार्यरत देबेन्द्र थापा लाई मासिक रू.२५,०००। का दरले ६ महिनाको रकम भुक्तानी	१४८५००।
५	६६५-२०७९।१०।२४	दृष्टिविहिन क्रिकेट संघ	३०,०००।
६	८१८-२०७९।११।२६	बेलौरी उद्योग वाणिज्य संघ	५०००००।
७	१०५३-२०८०।०३।०७	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, कञ्चनपुर	१०००००।
८	११४०-२०८०।०३।१५	बैलौरी उद्योग वाणिज्य संघ	१३००००।

२६ लागत अनुमान वेगर मर्मत खर्च भुक्तानी

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९६ अनुसार सार्वजनिक निकायमा रहेको कुनै मालसामान मर्मत गर्नुपर्ने भए सो को लिखित जानकारी सो निकायको प्रमुखलाई दिनुपर्ने र सो को जानकारी प्राप्त भएपछि यसै नियमावलीको १३ (५) अनुसार लागत अनुमान तयार गर्न लगाई खर्च लेख्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले गाडी मर्मत गर्दा लागत अनुमान तयार नगरी निम्नाअनुसारको रकम भुक्तानी दिएको देखिन्छ। मर्मत खर्च लेख्दा लागत अनुमान तयार गरी खर्च लेख्नु पर्दछ।

क्र.स.	भौ.नं. र मिति	आपुर्तिकर्ताको नाम	गाडीनं.	भुक्तानी रकम रू.
१	७३-२०७९।०६।२५	बंगलामुखी अटो सर्भिस प्रा.लि.	से-१-झ-२२८	१,२३,३३४।
२	१७९-२०७९।०७।१५	बंगलामुखी अटो सर्भिस प्रा.लि.	बा-२-झ-४४४६	१,६६,०५५।
३	३५९-२०७९।०८।२६	मअ अर्थमुभर्स प्रा,लि.	से-१-ग-७२	३,०९,२०५।
४	७१४-२०७९।११।०२	फेमस अटो सेन्टर	से-१-झ-२२८	१,६९,४९५।
५	११०३-२०८०।०३।१२	फेमस अटो सेन्टर	वा-२-झ-४४४६	१,०४,७१४।
६	११६५-२०८०।०३।१८	स्टाइल कार सेन्टर	बा-२-झ-४४४६	१,७३,१२८।

२७ **जरिवाना - विद्युत महशुल (पालिका चालु)**

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ को उपनियम १० मा जिम्मेवार व्यक्तीले खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। यस वर्ष पालिकाले विद्युत महशुल समयमै भुक्तानी गरी छुट लिनुपर्नेमा ढिलो गरि विद्युत्त मशहुल भुक्तानी गरेकोले जरिवाना समेत भुक्तानी गर्नु परेको छ। पालिकाले निम्न गो.भौ.न. र मितिमा ढिलो गरि मशहुल भुक्तानी गरेकोले जरिवाना स्वरूप रू.२,०४,९२४। भुक्तानी गरेको छ। यस्तो भुक्तानी नियम सम्मत नदेखिएको रू.

क्र स	भौ न र मिति	विद्युत्त महशुल	जरिवाना
१	८६-२०७९।०६।२६	२,०२,२१२।	५४,३७५।
२	३४८-२०७९।०८।२६	२७,९२०।	६,९७९।
३	६४०-२०७९।१०।१८	१,२५,३६७।	३१,३४१।
४	८३७-२०७९।११।२८	३,७४,४८२।	८१,६६४।
५	१००१-२०८०।०२।२९	६२,२८८।	१५,५७१।
६	१२८५-२०८०।०३।२४	५९,९७९।	१४,९९४।
	जम्मा		२,०४,९२४।

अनियमित भएको	२,०४,९२४

२८ **भुक्तानी दिन बाँकीको विवरण** (१४४-२०७९-७-६):

आर्थिक तथा वित्तिय उतरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ (१३) बमोजिम चालु वर्षको बजेटले नखाम्ने गरी खर्च गर्न नहुने र खर्च भएको अवस्थामा आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ७ दिन भित्र भुक्तानी बाँकीको विवरण म.ले.प.फा.नं.२२१

प्रमाणित गरी राख्नु पर्ने व्यवस्था छ ।पालिकाले यो वर्ष मिति २०७८ असोज ३१ देखि ३ दिनसम्म परेको बर्षाको कारण धान तथा नगदे वालीमा भएको क्षतिको राहात रू.१,६६,६३३। रकम ४१ जनालाई गत वर्षको भुक्तानी हुन बाँकी प्रमाणित नगराई भुक्तानी गरेको छ।गत वर्षको भुक्तानी बाँकी प्रमाणित नगराई भुक्तानी भएको रकम नियम सम्मत नदेखिएको रू.

अनियमित भएको	१,६६,६३३

२९ खेलाडीले खेलकुद सामाग्री वुझेको भरपाई पेश नभएको

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ को उपनियम १० मा जिम्मेवार व्यक्तीले खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नु पर्ने व्यवस्था छ।निम्न कार्यको लागी रू.३७,६००। को खेलकुद सामाग्री खरिद गरेकोमा खेलाडीले उक्त खेलकुद सामाग्री वुझेको भरपाई पेश नभएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रू.

क.सं.	भौ.नं. र मिति	विवरण	रकम
२	६६१-२०७९।१०।२३	वडा नं. २ को खेलकुद कार्यक्रमको लागी ३ थान फुटवल, २ थान भलिवल, १६ थान जर्सि खरिद।	३७,६००।
जम्मा			३७,६००।

प्रमाण पेश नगरेको	३७,६००

३० ईन्धन खर्च

कार्यालयले विनियोजित बजेट खर्च गर्दा सार्वजनिक श्रोतको अधिकतम उपयोग हुने गरि मितव्यिता अवलम्बन गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ। कार्यालयले यस वर्ष कार्यालय प्रयोजनका लागी र पदाधिकारीका लागि गरि जम्मा रू.७९,९५,०४१। ईन्धन बापत खर्च भएको पाईयो। कार्यालयले उक्त खर्च लेख्दा कुन कुन गाडीको लागि कति कति ईन्धन उपलब्ध गराई कहाँ कहाँ गई के प्रयोगमा सवारी साधन प्रयोग भएको हो सो को सम्पूर्ण विवरण खुलाउने लगबुक, कार्यविवरण माइल मिटर, सवारी साधन नं. आंशिक रूपमा मात्र खुलाएर अभिलेख राखेकोले ईन्धन खर्च कार्यालय प्रयोजन र पदाधिकारीका लागि मात्र भएको भनी एकिन गर्न सकिएन।

३१ मर्मत खर्च

सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९६(१) मा मालसामान मर्मत गर्नुपर्ने भएमा सोको लागत अनुमान स्वीकृत गराउनु पर्ने र नियम ९६(३) मा पाँच हजार माथिका पार्टपूर्जा फेर्नु पर्ने भएमा सोको जिन्सी दाखिला गर्नुपर्ने ब्यवस्था रहेको छ। कार्यालयले सवारी साधन मर्मतमा रू.३५,९९,९८६। खर्च गरेकोमा मर्मत कार्यको लागत अनुमान तयार गरी स्वीकृत गरेको छैन भने फेरीएको पार्टपुर्जाको जिन्सी दाखिला गरेको छैन। नियमावलीको व्यवस्था अनुसार लागत अनुमान तयार नभएको तथा फेरीएका पार्टपुर्जाको PAMS मा जिन्सी दाखिला समेत नगरेकोले खर्चको वास्तविकता यकिन गर्न सकिएन।मर्मत कार्यको अभिलेख PAMS मा राख्नुपर्ने देखिन्छ।

३२ **होटल म्यानेजमेन्ट पठ्ने विद्यार्थिलाई रकम भुक्तानी** (१२९०-२०८०-३-२४):

पालिकाले होटल म्यानेजमेन्ट पठ्ने ३६ जना विद्यार्थिलाई कार्य पालिकाको निर्णय अनुसार रू.५०,०००। का दरले जम्मा रू.१८,००,०००। भुक्तानी गरेको छ। यसरि उक्त रकम भुक्तानी प्रश्चात रकमको उपयोग सम्बन्धमा अनुगमन भएको पाईएन। अतः अनुगमन गरि प्रतिवेदन पेश हुनुपर्दछ।

३३ **जिल्ला समन्वय समितिलाई रकम भुक्तानी** (१२६७-२०८०-३-२३):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ को उपनियम १० मा जिम्मेवार व्यक्तीले खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले पानी तथा विजुली शिर्षकवाट मिति २०८०।०३।२३ को कार्यपालिकाको निर्णय बमोजिम जिल्ला समन्वय समितिलाई विविध खर्चको लागी रू.२,००,०००। भुक्तानी भएकोमा उक्त खर्च लाई पुष्टि गर्ने बिल भरपाई पेश नभएकोले प्रमाण पेश हुनुपर्ने रू.

प्रमाण पेश नगरेको	२,००,०००

३४ **लागत अनुमान बेगर कार्यालय सामान खरिद (पालिका चालु)**

सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५ मा १ लाख रूपैयाँ भन्दा बढीको खरिद कार्य गर्दा लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ। पालिकाले खरिद कार्य गर्दा लागत अनुमान वेगर निम्न भौ.नं. र मितिवाट निम्न सामानहरू खरिद गरेको छ। पालिकाले सामानको स्पेसिफिकेसन सहितको लागत अनुमान तयार गरि खरिद गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

क्र.सं.	भौ.नं. र मिति	फर्म	सामान	रकम
१	१७८-२०७९।०७।१५	अनिरूद्र पुस्तक पसल	स्टेशनरी सामानहरू	४,४३,६३३।
२	१८५-२०७९।०७।१६	राज ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	कम्प्युटर,प्रिन्टर एवम विद्युत्तीय सामाग्रीहरू	३,८५,००९।
३	११६-२०७९।०६।३१	पुनवार्स शर्मा ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	स्टेशनरी सामानहरू	२,५६,३८२।
५	२१५-२०७९।०७।१८	बखरिया मोवाईल्स	ईलेक्ट्रिक जगहरू	३,५३,८७३।
६	२२८-२०७९।०७।२१	राज ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	एयर कन्डीसनर	३,०५,३०९।
७	५५५-२०७९।१०।०५	दिनेश ट्रेडर्स एण्ड सप्लायर्स	कुर्सिहरू	७,९२,८४८।
८	६८०-२०७९।१०।२६	बि.आर. एस.सि. इन्टरप्राइजेज	बिलेङ्केट	३,३२,८२७।
९	६९१-२०७९।१०।२९	पुनर्वास शर्मा ट्रेड एण्ड सप्लायर्स	स्टेशनरी सामान	३,२३,२९३।

१०	६९४-२०७९।१०।२९	उग्रतारा टेक्निकल गुड्स सप्लायर्स	हाजिरि मेसिन	२,२९,८६६।
११	७४२-२०७९।११।०४	अनिरूद्र पुस्तक पसल	स्टेशनरी सामान	२,७८,३७०।
१२	७७६-२०७९।११।१८	न्यु एलिषा हार्डवेयर	डस्टविन खरिद	४,३८,०३०।
१३	८८०-२०७९।१२।०७	उग्रतारा ट्रेड सप्लायर्स	डेस्कटप कम्प्युटर	४,०५,०००।
१४	८८१-२०७९।१२।०७	उग्रतारा ट्रेड सप्लायर्स	डेस्कटप कम्प्युटर	२,७६,१०४।

३५ परामर्श सेवा खरिदको विवरण

सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ को दफा ५ र सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम १२ ले परामर्श सेवाको लागत अनुमान तयार गर्ने आधारहरु तोकेको तथा नियम १४ ले अधिकार प्राप्त अधिकारीबाट लागत अनुमान स्विकृत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ ।कार्यलायले आ.व.२०७९/८० मा परामर्श सेवा खरिद वापत निम्नानुसार रू.९५,७९,२०८। भुक्तानि गरेको पाईयो।

सि न	कार्यको नाम	परामर्शदाता नाम	लागत अनुमान	भुक्तानी रकम	अध्ययनबाट निधार्ण भएको लागत अनुमान
१	महगुलाल चौधरीको घरदेखि उदयपुर हुदै रिङ्गरोड स्लेव कल्भर्टसम्म सडक	रिधान कन्सल्टेन्सी	४९२४८९	४०६८००	२०५२४८३८
२	सोइल इन्भेष्टीगेशन फर डीजाइन अफ वडा नं. १०	भिजिनरी डिजाईन प्रा. लि.	४९७४४४	४९४४२०	
३	वडा कार्यालय १० को रिडीजाइन	शोभा ई. क.	९८८६०	९८८६०	
४	कृषिर पशु शाखाको भवन	२७७ ई. क.	९८५९२५	९८५९२५	१९२७९५३८
५	कोल्ड स्टोर निर्माण	वासुलिङ्ङ्ग ई. क.	९६०९८५	९५९९३५	१३३३९९८४९
६	शान्ति मा. बि. छात्रावास भवन निर्माण	दुर्गा लक्ष्मी ई. क.	५९५७५६	५९३२५०	२९४९९१३९
७	शान्तिपुर त्रिबेणी चोक सुबेदी खल्ला जाने बाटो	बिएण्ड बि ई. क.	४९०७५९	४९०७५९	१८५३७८४०१
८	वडा नं. १ को बिभिन्न सडक	भागेश्वरि ई. क.	३४३५९७	३४३४४९	९६१०९५४५
९	वडा नं. ६ को बिभिन्न सडक	जसलिङ ई. सो.	३९९७१८	३९४३७०	७०३७३२९६

१०	शान्तिपुर शिव मन्दिर देखि रिछाहाहुदै जाने बटो	जे बि क	३९९७१८	३९२३९८	१४९२६८४६
११	रिङ रोड	हरिओम ई. ग्रुप	९१७२५९	८९२८३८	१८४७९५८५
१२	शोभाताल पर्यटकीय क्षेत्र	बिर बेताल ई. क.	४४७३५०	४४६३५०	३६४६८५३९
१३	वडा नं ३ को बिभिन्न सडक	ब्रिमदेव ई. क.	८३८२६१	८३०३६०	२३४७०२३७०
१४	औधोगिक ग्राम	थाइभ क. प्रा. लि.	१९२१७३३	१९१७०००	२७४४६७६६५
१५	बजार ड्रेन	वागेश्वरी सिभिल कन्सल्ट	३४३५९७	३३४५९३	४३१९९९०२
	जम्मा			९५७१३०७	

डी.पी.आर.तयार गर्दा पालिकाको प्राविधिक जनशक्ति प्रयोग नगर्नाको कारण स्पष्ट गर्दै आगामी दिनमा पालिकाको प्राविधिक जनशक्तिबाट यस्तो कार्य गराउनु पर्दछ ।साथै, पालिकाले परामर्श सेवा खरिद गर्दा प्याकेजहरु बनाएर प्रतिस्पर्धाको माध्यमबाट खरिद गर्ने र यसरी अध्ययन प्रतिवेदनवाट तयार भएका आयोजनाहरु कार्यान्वयनमा लैजानुपर्ने देखिन्छ।

३६ गेटा आँखा अस्पताल घर भाडा

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को अनुसार स्थानीय तहले वजेट खर्च मितव्ययिता कायम हुने गरी खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले घरभाडा शिर्षकबाट गेटा आँखा अस्पताल उपचार केन्द्रलाई सर्जिकल सेन्टरमा स्तरोन्नती गरी आँखाको शल्यक्रिया सेवा सञ्चालनका लागि वर्षभरि रु.२,६७,१६८। घरभाडा भुक्तानी गरेको छ । निजि क्षेत्रबाट सञ्चालित संस्थाको क्षमता विस्तार कार्यको लागि पालिकाले दिर्घकालिन दायित्व सिर्जना हुने गरि रकम भुक्तानी गर्नु मनासिव देखिदैन । पालिकाको नागरिकलाई आवश्यक रहेको र पालिका भित्रको संरचनाभित्रमा सञ्चालन गर्न नसकिएमा संस्थागत सुधारमा अनुदान दिनुपर्नेमा दिर्घकालीन दायित्व सिर्जना हुने गरी अनुदान रकम भुक्तानी गर्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ ।

३७ न्यानो झोला कार्यक्रम

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट जारी गरेको आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा सशर्त अनुदान तर्फ स्थानीय तहबाट सञ्चालन गरिने कार्यक्रमहरुको मार्गदर्शनमा प्रसुतिका आधारमा अनुमान गरी न्यानो झोलाको लागि अस्पतालहरुले सार्वजनिक खरिद ऐन र नियमावली अनुसार तोकिएको स्पेशिफिकेशन अनुसार खरिद गरी सो अनुसार गुणस्तर भए नभएको आधिकारिक तहबाट गुणस्तर परीक्षण गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । यस पालिका अन्तर्गतका ३ वटा बर्थिङ सेन्टरमा गत वर्ष ५५० थानको प्रतिथान रु.५२५- (कर सहित) दरले र यस वर्ष ५५० थान को प्रतिथानको रु. ५२५।-(कर सहित) दरले खरिद गरेकोमा गत वर्ष ५३६ जना र यस वर्ष ५३० जना गरी १०६६ मात्र प्रसुति भएको अभिलेखबाट देखिन्छ । पालिकाको भण्डारमा खरिद गरिएका ३४ थान न्यानो झोला मौज्दातमा रहेका छन् । खरिद भएका त्यस्ता झोलाहरु तोकिएको स्पेशिफिकेशन अनुसार गुणस्तर भए नभएको आधिकारिक तहबाट परीक्षण गरेको देखिएन । तसर्थ, माग र आवश्यकताको वस्तुनिष्ठ आङ्कलन गरी गुणस्तरीय झोला खरिद गर्नुपर्दछ । लामो समय भण्डारण गर्दा सोको गुणस्तरमा ह्रास आउने हुनाले त्यसतर्फ समेत पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

३८ प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

स्थानीयतहमा सूचीकृत बेरोजगार व्यक्तिलाई न्यूनतम रोजगारीको प्रत्याभूत गराउन एवम् सामूदायिक पूर्वाधारहरुको विकास मार्फत नागरिकको जीवनयापनमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले स्थानीयतह भित्र प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको छ । यस कार्यक्रम व्यवस्थित रुपमा सञ्चालनका लागि प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७५ तयार गरेको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत पालिका अन्तर्गतका ५ वडामा ११ योजना सञ्चालन गरी यस वर्ष १२० जनालाई औसत ५०.७४ दिनले ६०८९ दिन रोजगारी उपलब्ध गराई रु. ३५,१३,६४५।- श्रमिक ज्याला खर्च गरेको छ ।पालिकामा सञ्चालित योजनाहरु पूर्वाधार एवम् अन्य विकास निर्माण प्रकृतिका नभई अनुत्पादनमुलक कार्य गराउने गरी छनौट गरेको देखिन्छ । योजनाहरुको अनुगमन तथा मुल्यांकन प्रणाली, प्रतिवेदन गर्ने कार्यपनि प्रभावकारी रुपमा सम्पन्न गरिएको देखिएन । योजनामा दोहोरो नहुने गरी योजना छनौट गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ । उक्त खर्चवाट लक्षित वर्गमा अल्पकालीन रोजगारी सृजना भए तापनि कामको दीगोपना तथा दीर्घकालीन रोजगारी सिर्जना भएको देखिंदैन । तसर्थ कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका बमोजिम व्यवस्थित तवरले कार्य सञ्चालन गर्नुपर्दछ ।

३९ लघु उद्यम कार्यक्रम संचालन

उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयद्वारा जारी गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को दफा ५८ मा मन्त्रालय तथा स्थानीय तहले उपयुक्त सूचकहरु निर्धारण गरी कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले आ.व. २०७९/८० मा सीप विकास तालिम अन्तर्गत दुना टपरी, चुरापोते बनाउने, होम स्टे, ब्यूटी पार्लर, जुत्ताचप्पल बनाउने, बाँसका सामाग्री बनाउने लगायतका तालिम ८८ जनालाई प्रदान गर्नुका साथै समूहमा प्रविधि हस्तान्तरणतरण, उद्यमी स्तरोन्नति र नयाँ उद्यमी सिर्जनातर्फ प्रविधि हस्तान्तरण अन्तर्गत सिलाइ ठेलाका पाटपुर्जाहरु, ग्याँसचुल्हो सेट, मादल, मजिरा लगायतका सामग्री हस्तान्तरण गरी रु. १९,६२,०००।- खर्च गरेको पाईयो । यसरी प्रदान गरिएका उद्यमशीलता तालिम तथा हस्तान्तरित प्रविधिको पहुँच पश्चात के कति व्यक्तिहरु लघु उद्यमी भई निजहरुको जीवनस्तरमा प्रत्यक्ष सुधार भए नभएको लगायत लघु उद्यमको विकास र प्रवर्द्धनको माध्यमबाट गरिबी निवारणमा सहयोग पुगे नपुगेको सम्बन्धमा पालिकाले निर्देशिकाको व्यवस्था अनुसार उपयुक्त सूचकहरु निर्धारण गरी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य नगरेकोले यस तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयद्वारा जारी गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७७ को अनुसूची-३ मा कार्यक्रमको बजेट तथा कार्यक्रमको बाँडफाँड अन्तर्गत प्राप्त बजेट तथा कार्यक्रमलाई लघु उद्यम विकास(मेड) मोडेल अनुरुपका क्रियाकलापहरुमा वर्गीकरण गरी कुल प्राप्त बजेटलाई उल्लिखित प्रतिशतको दायराभित्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । पालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार यस वर्ष लघु उद्यम कार्यक्रम संचालनार्थ कुल रु. २९,००,०००।- खर्च भएको पालिकाले प्राप्त बजेटलाई उल्लिखित प्रतिशतको दायराभित्र आंशिक रुपमा मात्र रही कार्यक्रम सञ्चालन गरेको पाईयो । अतः कार्यालयले निर्देशिकाको व्यवस्था अनुसार गर्न ध्यान दिनुपर्दछ ।

४० सेनीटरी प्याड

स्यानिटरी प्याड- स्यानिटरी प्याड (वितरण तथा व्यवस्थापन) कार्यविधि,२०७६ को दफा ४ मा पालिकाले खरिद गरेको स्यानिटरी प्याड गुणस्तरमा कमी नआउने गरी भण्डारण गर्नुपर्ने उल्लेख छ। साथै दफा ५ मा स्यानिटरी प्याड त्रैमासिक,चौमासिक वा अर्धवार्षिक रुपमा वितरण गर्न सकिने उल्लेख छ । पालिकाका भित्रका सामुदायिक विद्यालयहरुमा कक्षा ६ भन्दा माथिका छात्रा विद्यार्थीहरु ३२७८ जना रहेका छन् । पालिकाले एन.आर. सर्जिकल हाउसबाट २३७५० थान स्यानिटरी प्याड रु.१९,३६,५७७।-(मु अ कर समेत) मा खरिद गरेको छ । पालिकाले गत विगतको खपतलाई आधार मानी समयमै उचित परिमाणमा खरिद गर्नुपर्नेमा वर्षान्तमा खरिद गरि मौज्दातमा राखेको देखिन्छ । खरिद गरिएका

प्याडहरु भण्डारण गर्दा गुणस्तरमा कमी नआउने गरी सुरक्षित रुपमा राखेको पाइएन । तसर्थ पालिकाले आवश्यकताको पहिचान गरी सुलभ दरमा आवश्यक परिमाणमा मात्र प्याड खरिद गर्नुपर्दछ ।

४१ **कृषि औजार तथा बीउ बिजन वितरणमा अनुदान**

पालिकाले आ.व. २०७९/८० मा २०७८/७९ मा स्थापना भएको धानबाली पकेट विकास कार्यक्रम निरन्तरता, नयाँ धानबाली पकेट विकास कार्यक्रम, खायान आलु प्रेवर्द्धन कार्यक्रम लगायतका कार्यक्रममा पचास प्रतिशत अनुदान अन्तर्गत विभिन्न मितिमा रु.३,१८,०००।- को ३ थान पावर टिलर (22HP), रु.४५,८००।- को १ थान मिनि टिलर(9HP), रु.८०,३२५।- को १ थान रोटाभेटर, रु.५४,५००।- को २० वटा स्प्रे ट्यांकी, रु. ७०,२००।- को १ थान डिस्क हैरो, रु.२८,३७५।- को १ थान पम्पसेट(5hp), रु.९८,२५०।— को ३ थान पम्पसेट(8hp),रु.१,७०,५५०।- बराबरको ५६८५ के.जि. गहुँको बीउ, रु.१५,००,०००।- बराबरको ९३९७१ के.जि. खायन आलुको बीउ विभिन्न कृषक/कृषक समुह तथा फर्मलाई भुक्तानी गरेको पाईयो । स्थानीय तहले अनुदान वितरणका लागि कृषक समूह तथा फर्मको अद्यावधिक तथ्याङ्क, छनौटको मापदण्ड निर्धारण, लाभग्राहीको प्राथमिकिकरण तथा अनुदान वितरणको स्पष्ट अभिलेखाङ्कन गरेको देखिएन । वास्तविक तथा प्राथमिकता प्राप्त कृषक समूह तथा फर्म लगायत लाभग्राहीले अनुदान पाएको, एकै समूह तथा फर्मले पटक-पटक एकै प्रकारको अनुदान नपाएको र अनुदान वितरणमा पारदर्शिता कायम भएको सुनिश्चित हुन सकिएन । पालिकाले वितरण भएको अनुदानको सही सदुपयोग भए नभएको सम्बन्धमा अनुगमन तथा सोबाट प्राप्त उपलव्धी मापन गरेको देखिएन । साथै अनुदान सम्बन्धमा स्थानीय अनुदान नीति तय गरेका छैन । तसर्थ अनुगमनलाई प्रभावकारी बनाई संघ, प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट वितरण हुने अनुदानमा दोहोरोपना नहुने गरी अनुदानग्राहीको जीवनस्तरमा सुधार आएको यकिन गरी रकमको पूर्ण सदुपयोग गराउनेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

४२ **सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण**

सामाजिक सुरक्षा- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि,२०७७ को परिच्छेद-५ मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण बैङ्कमार्फत गर्नुपर्ने व्यवस्था छ।कार्यविधिको दफा २६ मा कुनै आर्थिक वर्षमा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमका लागि निकासा भएको रकम सो आर्थिक वर्षमा खर्च नभए संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस पालिकाले एन एम बी बैङ्क, महालक्ष्मी बैंङ्क र नबिल बैङ्कमार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्दै आएको देखिन्छ । यस आर्थिक वर्षमा पालिकाले उल्लिखित बैङ्क मार्फत् सामाजिक सुरक्षा भत्ता बापत रु. १७,९५,६७,७८८।—वितरण गरिएको देखिन्छ । लेखापरीक्षणको क्रममा सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरणको सूचना लिँदा बैङ्कहरुलाई निकासा भएको रु. १७,९८,६१,९२२।—मध्ये सुरक्षा भत्ता वितरण गरेर बाँकी रहेको रकम रु. २,९४,१३३।— र पुरानो मृत्यूदावीको फिर्ता रु. १,६१,०११।- समेत गरी जम्मा रु. ४,५५,१४५।- सङ्घीय सञ्चित कोषमा दाखिला भएको देखिन्छ । सामाजिक सुरक्षा नियमावली, २०७६ नियम ९ अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको विवरण नविकरण गरी अध्यावधिक गरी राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस आर्थिक वर्षमा सबै लाभग्राहीको विवरण सम्बन्धित लाभग्राहीको उपस्थितिमा नगराइ एकमुष्ट रुपमा गरेको देखियो । नियमावलीमा व्यवस्था भए बमोजिम नविकरण तथा विवरण अध्यावधिक गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्छ ।

४२.१ **निष्कृय खाताको विवरण-** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. २६ अनुसार सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको लागि निकासा भएको रकम सोही आर्थिक वर्षमा खर्च नभएमा कार्यविधि अनुसार संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले यस आर्थिक वर्षमा लाभग्राहीको संख्या अनुसार सामाजिक सुरक्षा भत्ता उल्लिखित बैंकहरु मार्फत् भुक्तानी गरेको र बैंकबाट हालसम्म निष्क्रिय (डोरम्याट) खाताको विवरण पालिकाले उपलब्ध गराएको छैन ।

पालिकाले बैंकहरुबाट सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को अनुसूची-११ बमोजिम निष्क्रिय (डोरम्याट) खाताको विवरण प्राप्त गरी त्यस्ता लाभग्राहीका सम्बन्धमा छानविन गरी लाभग्राही भत्ता प्राप्त गर्न योग्य नभएको पाइएमा त्यस्ता लाभग्राहीको खातामा रहेको रकम फिर्ता गरी संघीय सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नुपर्दछ ।

४२.२ **केवाइसी अपडेट-** सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि, २०७७ को बुँदा नं. २४ अनुसार बैंकले सामाजिक सुरक्षा भत्ता सम्बन्धित लाभग्राहीको नाममा शुन्य मौज्दातमा खाता खोली जम्मा गरिदिने र सम्बन्धित लाभग्राहीले कागजात पेश गरे पश्चात खाता सक्रिय हुने व्यवस्था छ । बैंकले पालिकाबाट प्राप्त सबै रकम लाभग्राहीको खातामा जम्मा गरेको फर्वाड फिड उपलब्ध गराए तापनि के कति लाभग्राहीको खाता अध्यावधिक भइ सक्रिय भए र के कति निष्क्रिय छन् सो को विवरण उपलब्ध गराएको देखिएन, जसबाट खर्च रकम सबै लाभग्राहीले बुझेनबुझेको एकिन हुन सकिदैंन । अतः बैंकबाट खाता सक्रिय भएको विवरण प्राप्त गरी लाभग्राहीको खाता अध्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

---

४३ शिक्षा तर्फ

४३.१ **विद्यार्थी संख्याको सत्यापन-** शिक्षा तथा मानव स्रोत विकास केन्द्रको कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९/८० ले तय गरेका कार्यक्रमहरु जस्तैः विद्यार्थी छात्रावृत्ति, दिवा खाजा, सेनिटेरी प्याड, पाठ्यपुस्तक वितरण, कक्षा ८ को परीक्षा व्यवस्थापन लगायतका अनुदान वितरण गर्दा विद्यार्थी संख्यालाई आधार लिएको छ । यसका लागि विद्यार्थी संख्या यकिन गर्नु पर्ने हुन्छ ।विद्यालयबाट प्रविष्ट तथ्याङ्क (IEMIS) लाई सम्बन्धित पालिकाले कक्षागत विद्यार्थीहरुको यथार्थ तथ्याङ्कसँग सत्यापन गराई विद्यार्थी संख्या यकिन गर्नु पर्दछ।यस पालिकाले सत्यापन नगरी IEMIS तथ्याङ्कको आधारमा मात्र अनुदान दिएको देखिन्छ । यसरी अनुदान दिँदा वास्तविक रुपमा नभएका तर EMIS लगत कट्टा भईनसकेका विद्यार्थीहरुको लागि पनि अनुदान जाने जोखिम रहन्छ । पालिकाले विद्यार्थी संख्यालाई आधार मानि दिईने अनुदानमा त्यस्ता अनुदान दिनु पूर्व अनिवार्य सत्यापन गराएर मात्र भुक्तानी दिने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

४३.२ **निःशुल्क पाठ्यपुस्तक-** कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९/८० कार्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रियाको क्रियाकलाप नं. २.४.६.१ को बुँदा नं. ५ मा प्रति विद्यार्थी लागतका आधारमा कक्षा १ देखि १२ कक्षा सम्म अध्ययनरत विद्यार्थीका लागि निःशुल्क पाठ्यपुस्तक अनुदान बापत् कक्षा ११-१२ का लागि आर्थिक वर्षको प्रथम त्रैमासिक तथा कक्षा १-१० का लागि तेस्रो त्रैमासिक भित्र अनुदान दिने व्यवस्था छ । यसरी अनुदान दिँदा पहिलो पटकमा विद्यार्थी संख्याको ७५ प्रतिशत संख्यालाई मात्र अनुदान दिने र शैक्षिक सत्रमा भएको नयाँ विद्यार्थी भर्नाको विवरण, पाठ्यपुस्तक खरिद र वितरण गरेको विवरणको आधारमा यकिन गरी नपुग हुने रकम मात्र दोस्रो पटक अनुदान दिने व्यवस्था छ । पालिकाले पाठ्यपुस्तक वितरण बापत् ३१ विद्यालयलाई पहिलो किस्तामा रु. ३९,९७,०००।- र दोस्रो किस्तामा रु. ५,८४,०००।- गरी जम्मा रु. ४५,८१,०००।— निकासा गरेको छ । विद्यालयले नयाँ पाठ्यपुस्तक तोकिएको दरमा खरिद गरी समयमै सम्बन्धित विद्यार्थीलाई वितरण गरे नगरेको सम्बन्धमा संयन्त्र बनाई आवश्यक अनुगमनको व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ ।

४३.३ **शैक्षिक गुणस्तर-** सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधारको नीति तथा कार्यक्रम, २०७५ अनुसार सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार नीति तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय सरकारको अग्रणी भुमिका हुने व्यवस्था अनुरूप सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर सुधार मार्फत नागरिकको छनौटको विद्यालयको रूपमा विकास गरी समाजमा

सामुदायिक विद्यालयको ख्याति स्थापित गर्न स्थानीय तहले बाल विकास केन्द्रहरूको पुनर्वितरण तथा सञ्चलनमा सुधार, पाठ्यक्रम तथा पाठ्यसामाग्रीमा समसामयिक सुधार, प्रधानाध्यापकहरूको व्यवस्थापकीय एवम् नेतृत्व क्षमता बढाउने, शिक्षक छनौट प्रक्रियामा सुधार, शिक्षक तालिम तथा पेसागत विकासलाई सुदृढिकरण, शिक्षक प्रशंसा तथा प्रोत्साहनको व्यवस्था गरी उत्प्रेरणा अभिवृद्धि, शिक्षकको वृत्ति विकास प्रणालीमा परिवर्तन, विद्यार्थी मुल्यांकन प्रणालीमा सुधार, विद्यालय र नागरिकबीच सुमधुर सम्बन्ध, सहयोग र सहकार्य तथा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षामा सुधार जस्ता कुराहरूलाई समेटि शैक्षिक गुणस्तर मापन मापदण्ड तयार गरी लागु गर्नुपर्नेमा सो सम्बन्धि कुनै पनि कार्य गरेको देखिएन । यसमा सुधारका लागि पालिकाको ध्यान जानु पर्दछ।

४३.४ **दिवा खाजा**-आर्थिक वर्ष २०७९/८० को लागि शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९/८० को अनुसूची ४(ख) मा ४ देखि ९ वर्ष उमेरका बालबालिकाकालागि दैनिक आवश्यक पर्ने वृहत र सूक्ष्म पोषक तत्वको मात्रा तोकिएको छ । त्यसै गरि उक्त अनुसूचिले दिवा खाजा व्यवस्थापन सम्बन्धमा दिवा खाजाका लागि स्थानीय स्तरमा उत्पादन हुने खाद्यान्न प्रयोग गरी विद्यालयमा दिवा खाजा तयार गरी विद्यार्थिलाई उपलब्ध गराउने, विद्यालय व्यवस्थापन समितिले अभिभावक आमा समूह मार्फत खाजा व्यवस्थापनको प्रत्यक्ष रेखदेख तथा अनुगमनको व्यवस्था मिलाउन सक्ने र दिवा खाजाका लागि विद्यार्थिलाई नगद उपलब्ध नगराउने उल्लेख छ । पालिकाले शसर्त अनुदानबाट कुल ३१ विद्यालयका लागि दिवा खाजा बापत रु. 27,48,890। विद्यालयको खातामा रकम निकासा गरेको पाइयो । दिवा खाजा कार्यक्रमको लक्ष्य बमोजिम खर्च भएको सम्बन्धमा पालिकाले अनुगमन गरेको पाईएन। निकासा गरेको रकमको सदुपयोग भए नभएको र विद्यार्थिहरुले तोकिए बमोजिमका पौष्टिकयुक्त खानेकुरा पाए नपाएको सम्बन्धमा पालिका र अन्य कुनै सम्वन्धित निकायबाट अनुगमन हुने गरेको नदेखिएकोले निकासा गरेको रकमको सही सदुपयोग भएको छ छैन एकिन हुन सकिएन त्यसैले पालिका र यससँग सम्वन्धित निकायले अनुगमन गरि सहि सदुपयोगको सुनिश्चिता गर्नुपर्दछ ।

४३.५ **विद्यालयको अनुगमन नियमन-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा ११ अनुसार माध्यमिक तह सम्मका विद्यालय संचालन तथा व्यवस्थापनको लागि आवश्यक नीति निर्माण, अनुगमन मुल्यांकन तथा नियमन सम्बन्धि कार्य सम्बन्धित पालिकाले गर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले विद्यालय अनुगमन मापदण्ड तयार नगरेको अनुगमन नियमन प्रभावकारी हुन सकेको छैन । जसवाट विद्यालयले प्रदान गरेको शिक्षण शिकाइ कार्य प्रभावकारी रूपमा संचालन भएको छ भन्ने अबस्था नरहेकोले अनुगमन मापदण्ड तयार गरी विद्यालय अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

४३.६ **सामुदायिक सिकाई केन्द्र-** स्थानीय तहको शिक्षा शाखाले नियमित रुपमा सञ्चालनमा रहेका सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरुको स्थलगत निरिक्षण गरी वार्षिक साधारण सभा भएको, विधान वमोजिम पदाधिकारीको निर्वाचन भएको , साधारण शभाबाट बजेट र कार्यक्रम प्राप्त गरेको ,गत आ.व को खर्च स्वीकृत गरेको र लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेस गरेको लगायतको मापदण्ड पुरा गरेका सामुदायिक केन्द्रहरुलाई एकमुष्ट रु.२ लाख अनुदान उपलब्ध गराउने उल्लेख छ। शैक्षिक पहुँचमा सुनिश्चितता, अनौपचारिक तथा वैकल्पिक शिक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत सामुदायिक सिकाई केन्द्र सञ्चालन निम्न ३सामुदायिक सिकाइ केन्दहरुलाई निम्नानुसारको अनुदान निकासा भएको देखियो।उक्त केन्द्रहरुलाई निकासा भएको अनुदानको उपयोग र उपलब्धी खुल्ने प्रगति प्रतिवेदन पेश गरेको देखिएन। अतः अनुदान उपयोगको प्रतिवेदन पेशगर्नुपर्ने देखिन्छ ।

सि.नं.	सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको नाम	निकासा रकम रु.

१	श्री सम्झौता सामुदायिक सिकाई केन्द्र बेलौरी न पा १०	२०००००
२	श्री सूर्योदय सामुदायिक अध्ययन केन्द्र बेलौरी न पा ६	२०००००
३	श्री नवयूग सामुदायिक सिकाई केन्द्र बेलौरी न पा ३	२०००००
जम्मा		६०००००

४३.७ **छात्रवृत्ति-** आर्थिक वर्ष २०७९/८० को लागि शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयबाट स्वीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९/८० को २.८.४ को क्रियाकलाप नं. ७.२.१.१ मा सार्वजनिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरुका लागि छात्रवृत्ति(आवासीय तथा गैर आवासीय) उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ । स्थानीय तहले विद्यालयले छात्रवृत्ति वितरण गरेको भरपाई तथा समग्र कार्यक्रमको प्रभावकारिता अनुगमुन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । पालिकाले कक्षा १ देखि कक्षा ८ सम्म सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थीलाई यो वर्ष छात्रवृत्ति को लागि रू. १०,२१,५००।- रकम निकासा गरेको छ । सो सम्बन्धमा पालिकाले सूचक सहित अनुगमन गरी विद्यार्थीको नामनामेसी सहितको अनुगमन प्रतिवेदन संलग्न गरेको देखिएन । अतः तोकिए अनुसार छात्रवृत्ति वितरण भए नभएको सम्बन्धमा पालिकाबाट प्रभावकारी अनुगमन गरी रकम सदुपयोगको सुनिश्चिता हुनुपर्दछ ।

४३.८ **शिक्षक दरबन्दी र पदपूर्ति-** स्थानीय तह अन्तर्गत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपुर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ। यस स्थानीय तह अन्तर्गत विभिन्न तहका ३३ सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था एवं विद्यार्थीको संख्या निम्नाअनुसार रहेको छ। सवै बिद्यालयमा तोकिए अनुसार शिक्षक बिद्यार्थी अनुपात मिलाउनु पर्ने देखिन्छ।

सि. नं	विद्यालयको संख्या	शिक्षक दरबन्दी	पदपुर्ति	पदपुर्ति मध्ये करार	विद्यार्थी संख्या	प्रति शिक्षक बिद्यार्थी अनुपात
१	३१	२३१	२३०	४	६८२२	१:३०

४३.९ **शिक्षक विद्यार्थी अनुपात-** स्थानीय तहमा रहेका सामुदायिक विद्यालयहरूमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपूर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ । विद्यालय समायोजन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७० ले न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयलाई जिल्ला शिक्षा समन्वय अधिकारीको सिफारिसमा जिल्ला शिक्षा समितिले बन्द गरी अर्को पायक पर्ने विद्यालयमा नियमानुसार समायोजन गर्न सक्ने उल्लेख छ । निर्देशिकाको बुँदा नं. १४.१ मा विद्यालय समायोजन सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि विद्यालयको तथ्याङ्क संकलन गरी सम्भाव्यता अध्ययन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । शिक्षा नियमावली, २०५९ को नियम ७७(१) मा सामुदायिक विद्यालयहरुको प्रत्येक कक्षामा सामान्यतया उपत्यका तथा तराई, पहाडी र हिमाली क्षेत्रहरुमा क्रमशः ५०, ४५ र ४० विद्यार्थी हुनुपर्ने व्यवस्था छ । सोही नियमावलीको नियम १२क मा अधिकांश कक्षामा नियम ७७ बमोजिम विद्यार्थी संख्या नभएमा विद्यालय गाभ्ने व्यवस्था छ । यस नगरपालिका अन्तर्गत रहेका ३१ सामुदायिक विद्यालयहरुमा

पालिकाले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार ६८२२ विद्यार्थीहरु अध्ययनरत छन् र शिक्षक विद्यार्थी अनुपात निम्नानुसार रहेको देखिन्छः

सि. नं.	विद्यालयकोनाम	शिक्षकदरबन्दी	पदपुर्ति	विद्यार्थीसंख्या	शिक्षकविद्यार्थीअनुपात
१	महाकालीमा.वि. बेलौरी-६	१८	१८	६९९	१:३९
२	जनज्योती मा.वि. बेलौरी-८	१८	१८	६२१	१:३५
३	लक्ष्मी मा.वि. बेलौरी-२	१७	१७	७१०	१:४२
४	शान्ती मा.वि. बेलौरी-४	१५	१५	८९३	१:६०
५	त्रिभुवन मा.वि. बेलौरी-९	१४	१४	४५८	१:३३
६	कल्याण मा.वि. बेलौरी-७	१२	१२	२४२	१:२०
७	शारदा मा.वि. बेलौरी-६	११	११	१९७	१:१८
८	भगवानपुर मा.वि. बेलौरी-१०	१२	१२	४३८	१:३७
९	सिद्धेश्वरी मा.वि. बेलौरी-१०	१२	१२	२९२	१:२४
१०	जनजागृति पुष्पलाल स्मृति मा.वि. बेलौरी-३	१०	१०	३४८	१:३९
११	गोरखनाथ मा.वि. बेलौरी-९	८	७	१५४	१:२२
१२	सरस्वती मा.वि. बेलौरी-३	९	९	१६२	१:१८
१३	गणेश मा.वि. बेलौरी-७	८	८	२२७	१:२५
१४	जनजमूना मा.वि. बेलौरी-५	५	५	२१९	१:४४
१५	कृष्ण आ.वि. बेलौरी-६	७	७	१०२	१:१६
१६	बागेश्वरी आ.वि. बेलौरी-५	७	७	८३	१:१२
१७	दुर्गा आ.वि. बेलौरी-१	७	७	१८३	१:२६
१८	कालिका आ.वि. बेलौरी-१	६	६	१२८	१:२१
१९	सिद्धकेदारनाथ आ.वि. बेलौरी-९	४	४	१४०	१:३५
२०	दुर्गा आ.वि. बेलौरी-६	३	३	७४	१:२५

२१	सरस्वती आ.वि. बेलौरी-१	३	३	२०	१:२५
२२	जनसेवा आ.वि. बेलौरी-२	३	३	५९	१:७
२३	जनप्रिय आ.वि. बेलौरी-२	३	३	३०	१:१०
२४	गौरीशंकर आ.वि. बेलौरी-३	३	३	२८	१:९
२५	विपी स्मृति आ.वि. बेलौरी-२	२	२	३१	१:१७
२६	आधारभूत आ.वि. बेलौरी-१०	३	३	५५	१:१९
२७	अग्राशन आ.वि. बेलौरी-४	२	२	३६	१:१८
२८	कालेश्वर आ.वि. बेलौरी-५	३	३	९५	१:३२
२९	शक्ति आ.वि. बेलौरी-८	२	२	१३	१:७
३०	कृष्ण प्रसाद आ.वि. बेलौरी-५	२	२	२६	१:१३
३१	शुक्लाफाँटा आ.वि. बेलौरी-९	२	२	५९	१:३०
जम्मा		२३१	२३०	६८२२	१:३०

यस नगरपालिकामा रहेका विद्यालयमध्ये उल्लेखित विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपात १:७ देखि १:६० सम्म रहेको प्राप्त विवरणवाट देखिन्छ। सो अनुसार कतिपय विद्यालयमा शिक्षक दरवन्दी न्युन अवस्थामा रहेको र कतिपयमा न्युन विद्यार्थी संख्या रहेका कारण प्रति विद्यार्थी लागत वढ्न गएको अवस्था देखिन्छ। अतः न्युन विद्यार्थी संख्या भएको विद्यालय समायोजन एवं शिक्षक दरवन्दी मिलान गरी पठनपाठन व्यवस्थित गर्न सम्बन्धित निकायले ध्यान दिनुपर्दछ।

४४ औषधि खरिद एवं भण्डारण

४४.१ **औषधि खरिद-** पालिकाकालाई आवश्यक पर्ने औषधि पालिकाबाट खरिद गर्नुपर्ने र तालुक निकायबाट प्राप्त हुने परिमाण यकिन गरी वार्षिक आवश्यकताको परिणाम विवरण तयार गरी पुल सिस्टमको आधारमा आपूर्ति व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ । आपूर्ति हुने औषधी वा अन्य सामानमा उत्पादन मिति, म्याद सकिने मिति, ब्याच नं., उत्पादक कम्पनीको नाम र निःशुल्क वितरणको लागि लगायतका सूचना उल्लेख रहेको हुनुपर्दछ । आपूर्ति भएका औषधिको म्याद सकिने मिति भण्डार दाखिला समयदेखि कम्तीमा १८ महिना बाँकी हुनुपर्ने तथा भण्डारमा दाखिला गर्दा समेत उल्लेखित सबै विवरण खुलाउनुपर्दछ । यस वर्ष पालिकाले विभिन्न मेडिसीन फर्म/सप्लायर्स बाट रु ३८,७३,०००।- को औषधी खरिद गरेको देखिन्छ । औषधि स्टोर दाखिला गर्दा प्रत्येक औषधीको Manufacture Date , Expiry Date , Batch no, Manufacture Company खुलाई दाखिला गर्नुपर्नेमा सो गरेको पाइएन । आपूर्तिकर्ताबाट आपूर्ति औषधी वा अन्य सामानको Manufacture Date , Expiry Date, Batch no, Manufacture Company को नाम र नेपाल सरकारबाट निःशुल्क वितरणको लागि भनि वाक्यांश उल्लेख गर्नु पर्नेमा सो गरेको पाइएन । आपूर्तिकर्ता बाट खरिद हुने औषधी तथा औषधी जन्य सामाग्रीको Expiry date स्टोर दाखिला समय सम्म कम्तिमा १८ महिना बाँकी हुनुपर्दछ । तर कुनै औषधी १८ महिना भन्दा कम भएका expiry date हुने भएमा उक्त अवधिको

७५ प्रतिशत म्याद बाँकी भएको हुनु पर्नेमा औषधीहरुको Manufacture Date र expiry date बिलमा वा लिष्टमा उल्लेख भएको पाइएन । कार्यालयले हस्तान्तरण गरेको औषधी सम्बन्धित स्वास्थ्य संस्थाले जिन्सी दाखिला गरेको प्रमाण पाइएन । अतः कार्यालयले खरिद भएका औषधीको म्याद चेक जाँच गरी निर्देशिका बमोजिम भण्डारण एवं दाखिला गरी स्वास्थ्य संस्थामा औषधी दाखिला गरेको प्रमाण राख्नु पर्दछ ।साथै पालिकाले औषधी खरिद, उपयोग र मौज्दातको अवस्था यकिन गरी औषधी खरिदलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्दछ ।

४४.२ **औषधीको गुणस्तर-** सार्वजनिक खरिद नियमावलीको नियम १११(१)(ङ) अनुसार सार्वजनिक निकायले खरिद सम्झौता कार्यान्वयन गर्दा गुणस्तर पक्षको निरीक्षण र परीक्षण गर्नुपर्दछ । कार्यालयले यस वर्ष रु. ३८,७३,०००।- बराबरको औषधि खरिद गरेको पाईयो । वार्षिक रुपमा खरिद गर्ने औषधी तथा औषधीजन्य सामग्रीको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्न आधिकारिक प्रयोगशाला परीक्षण गर्ने/गराउने तथा सो बमोजिम उक्त औषधी तथा सामग्रीहरुको निरीक्षण गराएको पाइएन । अतः नियमावली तथा सम्झौतामा उल्लेख भए अनुसार गुणस्तर पक्षको सुनिश्चितता गर्न गुणस्तर परीक्षण गर्नुपर्दछ ।

---

४५ **स्वास्थ्य कार्यक्रम सञ्चालन**

स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयको आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा सशर्त अनुदान तर्फ स्थानीय तहबाट कार्यान्वयन गरिने स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी कार्यक्रमहरुका लागि सञ्चालन मार्गदर्शनले उपचारात्मक सेवा, नर्सिङ्ग तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन, क्षयरोग नियन्त्रण, स्वास्थ्य शिक्षा, सूचना तथा संचार, परिवार कल्याण, इपिडिमिलोजी तथा रोग नियन्त्रण लगायतका आधारभुत स्वास्थ्य सम्बन्धि विविध कार्यक्रमहरु पालिकाबाट सञ्चालन हुने व्यवस्था गरेको छ। यस्ता कार्यक्रमहरु यस कार्यविधिले तोकेका शर्तहरुमा रही कार्यान्वयन गर्नु पर्ने हुन्छ। यसरी कार्यान्वयन गर्दा कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गरी प्रतिवेदन पनि अनिवार्य रहन्छ। एक कार्यक्रम भित्र बिभिन्न कृयाकलापहरु रहन्छन्। ती अन्तरसम्बन्धित रहन्छन् र सबै क्रियाकलापहरु सम्पन्न भएपछिमात्र उक्त कार्यक्रमले सार्थकता पाउछ। पालिकाले एक क्रियाकलाप गरी अन्य क्रियाकलापहरुलाई निरन्तरता नदिई बीचैमा छोड्ने, एक क्रियाकलापमा बढी खर्च गरी अन्य क्रियाकलापहरुको लागि बजेट अपुग गराई कार्यक्रम अधुरै राख्ने, कार्यविधिले नभनेका अनावश्यक कार्यहरुमा समेत खर्च गर्ने लगायतका कमजोरीहरु गरेको देखिन्छ । त्यस्तै, मार्गदर्शनले निर्देशित गरेबमोजिम अनुगमन, मुल्यांकन तथा नियमित प्रतिवेदन भएको पनि देखिदैंन। यस्ता प्रवृत्तीले समग्र स्वास्थ्य तथा जनसंख्या सम्बन्धी कार्यक्रमहरुनै कमोजर हुने र अपेक्षित लाभ प्राप्त हुन नसक्ने जोखिम रहन्छ। अतः पालिकाले स्वास्थ्य कार्यक्रमहरुको प्रभावकारीताको लागि हरेक कार्यक्रमहरुको ब्रेकडाउन गरी सोहि अनुरुप कार्यक्रम कार्यन्वयनलाई अनिवार्यता गर्ने, कार्यक्रमका सवै क्रियाकलापहरु सम्पन्न गर्ने तथा कार्यविधिले भने बमोजिम अनुगमन गरी प्रतिवेदन गर्ने प्रणालीको विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ।

---

४६ **खरिद ब्यवस्थापन**

४६.१ **पन्ध्र शैया अस्पताल निर्माणः** नगरपालिका कार्यालयले पन्ध्र शैया अस्पताल निर्माणको बोलपत्र प्रकाशन गरी प्रशंसा रश्मी जे भि सँग मिति २०८०।६।१५ भित्र सम्पन्न गर्ने गरी रू १०,८३,७८,७२८।६३मा सम्झौता गरी मिति २०७७।१२।८मा कार्याआदेश दिएको देखिन्छ । उक्त कार्यको लेखापरीक्षणको समयमा श्रेस्ता परीक्षण गर्दा हाल सम्म रू १,७८,११,७४३।६१ भुक्तानी गरी १६.४३ प्रतिशत मात्र प्रगति भएको देखिन्छ । यसरी कार्यालयले गरेको सम्झौता अनुसार कार्य सम्पन्न नगरी सम्पन्न अवधि सम्म १६.४३प्रतिशत मात्र प्रगति गरेकोको कार्य वास्तबिक हो भन्न सकिएन । यसरी लामो समयसम्म सम्झौता अनुसार कार्य नगर्ने ब्यावसायीलाई खरिद नियमावली २०६४को प्रक्रिया पुरा गरी कार्य

सम्पन्न गराउन पालिकाले तत्काल पहल चाल्नु पर्दछ । साथै पेश्की र कार्य सम्पादन बैक जमानतको म्याद निम्ननाअनुसार देखिएकोले म्याद थप गर्न गरी प्रमाण पेश गर्नु पर्दछ ।

बैक जमानत	ठेक्का न फर्मको नाम	जमानत जारी गर्ने बैक	जमानत अवधि	जमात रकम
पेश्की जमातत	१५ शैया अस्पताल २१।२०७७।७८	सिटिजन बैक	२०८०।७।३०	१,८९,९०,०००
कार्य सम्पादन जमानत	१५ शैया अस्पताल २१।२०७७।७८	सिटिजन बैक	२०८०।६।१५	२,४६,००,०००
बिमा म्याद	१५ शैया अस्पताल २१।२०७७।७८		२०२३जुलाई २०	४७८६७३।८९

४६.२ **बढी भुक्तानीः** आर्थिक कार्यबिधि तथा बित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली २०७७ को नियम ३९ को १० मा जिम्मेवार ब्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च गर्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन बिल भरपाई र कागजात संलग्न भए नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन जाच गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ । यस कार्यालयले ठेक्का न ३ २०७९।८० वडा न ५ र १० कालोपत्रे कार्यको तेस्रो रनिङ्क बिलको अमृत कनस्टक्शनलाई भुक्तानी गर्दा प्राबिधिक बिल अनुसार रू ८२,३१,६८७।०० भुक्तानी हुनु पर्नेमा रू ८२,८१,९१४।००भुक्तानी भएको देखिएकोले बढी भुक्तानी हुन गएको रू ५०,२२७।०० असुल गरी दाखिला गर्नु पर्ने देखिएको रू

असुल गर्नुपर्ने	५०,२२७

४६.३ **सक्कल बिल पेश नभएकोः** आर्थिक कार्यबिधि तथा बित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली २०७७ को नियम ३९ को १० मा जिम्मेवार ब्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च गर्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन बिल भरपाई र कागजात संलग्न भए नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन जाच गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ ।यस कार्यालयले निर्माण कार्यको प्राबिधिक बिल अनुसार भौचर न २८०।२०८०।३।२२बाट सिगास निर्माण सेवालाई रू ९,८८,९९०।०० भुक्तानी दिएको देखिन्छ भने ब्यावसायीले उक्त भुक्तानी दिएको रकमको सक्कल कर बिजक पेश गरेको देखिएन , । अतः कार्यालयले निजले कर बिजक जारी गरेको भए कार्यालयले भुक्तानी भएको रू १,१३,७७७।०० को मु. अ. कर समायोजन प्रमाण पेश गर्ने अन्यथा असुल गर्नु पर्ने देखिएको रू

प्रमाण पेश नगरेको	१,१३,७७७

४६.४ **ल्याब परीक्षणको भुक्तानीः** आर्थिक कार्यबिधि तथा बित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली २०७७ को नियम ३९ को १० मा जिम्मेवार ब्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च गर्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन बिल भरपाई र कागजात संलग्न भए नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन जाच गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ ।पालिका कार्यालयले निम्न निर्माण कार्यको बोल पत्र प्रकाशन गर्दा ल्याब परीक्षण Additional lab test भनी सम्झौता तथा लागत अनुमानमा राखेकोमा कार्यालयले

थप परीक्षण नै नगराई उक्त रकम भुक्तानी गरेको देखिन्छ । यसरी सम्झौतामा उल्लेख भएको प्रक्रिया पालना नगरी भुक्तानी दिएको निम्नानुसारको भुक्तानी नियसंगत नदेखिएको रू

योजनाको नाम	पार्टीको नाम	बिवरण	भुक्तानी रकम
प्रन्ध्र शैया अस्पताल निर्माण	प्रशंसा रश्मी जे भी	ल्याब टेष्ट	७,३६,७५६।००
वडा न ५ र १० को कालोपत्रे	अमृत कन्स्टक्शन	ल्याब टेष्ट	९३,४००।००

अनियमित भएको	८,३०,१५६

४६.५ **मुल्याङ्कन प्रतिबेदन नभएको**: आर्थिक कार्यबिधि तथा बित्तीय उत्तरदायीत्व नियमावली २०७७ को नियम ३९ को १० मा जिम्मेवार व्यक्तिले सरकारी रकमको खर्च गर्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन बिल भरपाई र कागजात संलग्न भए नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन जाच गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ । यस कार्यालयले फोहोरबाट ग्यास निकाल्ने कार्यको लागी भौचर न २७६।२०८०।३।२२बाट दिनेश टेड्रसलाई रू ५,९४,७२०.।०० को भुक्तानी दिदा प्राबिधिक मुल्याङ्कन प्रतिबेदन पेश गरेको देखिएन ।अतः कार्यालयले उक्त कार्यको प्राबिधिक मुल्याङ्कन गरी प्रतिबेदन पेश गर्नु पर्ने देखिएको रू

प्रमाण पेश नगरेको	५,९४,७२०

४७ उपभोक्ता समितिको काम

४७.१ **उपभोक्ताको काम**: सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ४४ मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट निर्माण कार्य गराउदा वा सो सम्वन्धी सेवा प्राप्त गर्दा मितव्ययीता, गुणस्तरियता वा दिगोपना अभिवृदी हुने भएमा वा परियोजनाको मुख्य उद्देश्य नै रोजगारीको सृजना गर्ने र लाभग्राही समुदायलाई सहभागी गराउने भएमा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समूहबाट त्यस्तो कार्य गराउन वा सेवा लिन सकिने उल्लेख छ । साथै नियमावलीको नियम ९७(१४) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायबाट काम गराउदा श्रममुलक कामको निर्धारण, काम वा सेवामा मितव्ययीता, गुणस्तरियता, दिगोपना अभिवृद्धि गर्ने तरिका आम्दानी खर्चको अभिलेख, काम वा सेवाको सुपरिवेक्षण र अनुगमन जस्ता विषयमा सार्वजनिक निकायले अपनाउनु पर्ने कार्यविधी सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले निर्धारण गर्न सक्ने उल्लेख छ । यस कार्यालयले बाटो निर्माण, भवन निर्माण, खानेपानी संरचना र सिचाई कुलो निर्माण जस्ता कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत गराई उपभोक्ताले निर्माण कार्यमा प्रयोग गरेको लोडर, , डोजर, रोलर जस्ता हेभि मेशिनहरू प्रयोग गरेको विल भर्पाईको आधारमा निर्माण कार्य सम्पन्न गरेको प्राविधिक प्रतिवेदनमा उल्लेख गरेको छ । उपभोक्ता मार्फत सम्पन्न गरिएका आयोजना श्रम मुलक, मितव्ययी, गुणस्तरिय र दिगोपना अभिवृद्धि हुने खालको नदेखिएको र परियोजनाको मुख्य उद्देश्य रोजगारी सृजना गर्ने नभएकोले उपभोक्ता मार्फत निर्माण कार्य गराएको रू २३७१०४८५ ।०० मनासिव मान्न सकिएन । सार्वजनिक खरिद अनुगमन कार्यालयले समेत उपभोक्ता समितिबाट गराउन सक्ने कामको कार्यविधि तयार गरेको पाईएन । सार्वजनिक खरिद नियमावलीमा भएको खरिद सम्बन्धी प्रकृयाको अवलम्वन गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक र गुणस्तरिय निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने तर्फ कार्यालयको ध्यान जान जरूरी देखिएको छ । केही उदाहरण निम्न छन ।

सि न	उपभोक्ता समितिको नाम	कामको नाम	रकम
१	स्याली खोला ट्रस पुल निर्माण उ. स.	पुल निर्माण	६७४०१४।००
२	कालिका मन्दिर निर्माण उ. स.	मन्दिर निर्माण	४८५०००।००
३	चुनिराम चौधरीको घरदेखि सडक नि. उ. स.	सडक निर्माण	१८७९९८१।००
४	प्रकाश भट्टको घरदेखि चर्च सम्म सडक नि .उ. स.	सडक निर्माण	९३७९६०।००
५	भगवानपुर मा बि सटर सहित भवन निर्माण	भवन निर्माण	६७८२४२।००
६	स्यालटी खोला पुल नि .उ. स.	पुल निर्माण	२०३५०४६।००
७	रा बि साना किसान कृषि सहकारी भवन नि.. उ. स.	भवन निर्माण	४८२९६९।००
८	जन ज्योती मा बि गेट निर्माण उ. स.	गेट निर्माण	४८३७६८।००
९	सुदर्शनपुर कचहरी घर निर्माण तथा ब्यवस्थापन उ. स.	घर निर्माण	१४५५०००।००
१०	मोतिपुर जमान सिह चौधरीको घरदेखि सडक ग्राबेल उ. स.	सडक ग्राबेल	४५८६१६।००
११	पुष्पलाल मा बि भवन मर्मत उ. स.	भवन मर्मत	४८२९९६।००

४७.२ **गुणस्तर परीक्षण**-सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५(१) अनुसार सार्वजनिक निकायले आपुर्ति गरेका मालसामान सम्झौतामा उल्लेखित प्राविधिक स्पेशिफिकेसन र गुणस्तर वमोजिम भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनु पर्ने व्यवस्था छ ।यस स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समितिले पेश गरेको ल्याब टेष्ट रिपोट बाहेक निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाइएन । केही उदाहरण निम्न अनुसार छन्

सि.नं	निर्माण कामको विवरण	पार्टीको नाम	भुक्तानी रकम
१	बेलौरी १० सडक निर्माण	लटीनाथ निर्मण सेवा	८४३२६६।००
२	हयुमपाइप खरिद	हिमांसु हयुमपाइप उधोग	८४२९८०।००
३	हातिबोझ सडक निर्माण	जितेन्द्र धर्मेन्द्र नि सेवा	९६११४९।००
४	कृष्ण आ बि भवन निर्माण	उपभोक्ता समिति	३५९१९४२।००
५	स्याली खोला देखि सडक निर्माण	सिगास निर्माण सेवा	९८८९९०।००

४७.३ **सार्वजनिक परीक्षण-** स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ वमोजिम स्थानीय तहले सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी, दिगो र भरपर्दो वनाउन कार्यक्रमको सामाजिक परीक्षण अन्तर्गत सार्वजनिक परीक्षण र सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने

व्यवस्था बमोजिमको कार्य भएको पाइएन । सार्वजनिक परीक्षणको अभावमा आर्थिक कारोबारमा जवाफदेहिता र पारदर्शिताको प्रवर्द्धन गर्ने कार्यमा बाधा पर्ने देखिन्छ ।

४७.४ **अनुगमन नभएको** - स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा १६ (ख) ५ मा उप प्रमुख वा उपाध्यक्षले योजना तथा कायक्रमको अनुगमन सुपरिबेक्षण गरी सो को प्रतिबेदन बैठकमा पेश गर्ने र (ग) २ मा वडाबाट कार्यन्वयन हुने योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने गराउने सो को अनुगमन तथा आवधिक समिक्षा गर्ने गराउने ब्यवस्था छ । यस पालिकामा आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा संचालन भएका योजना तथा कार्यान्वयन भई सम्पन्न भएका योजनाको प्राबिधिक प्रतिबेदनका आधारमा खर्च भुक्तानी गरेकोमा सोको पालिका उप प्रमुख र सम्बन्धित वडा अध्यक्षले योजना तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा सुपरिबेक्षण गरेको प्रतिबेदन आंशिक पेश गरेको देखिन्छ भने पालिकाद्वारा संचालित योजनाहरु लक्ष्य अनुसार सम्पन्न भए भएन भनी पालिकाले आधिकारिक समिक्षा गरेको प्रतिबेदन छैन । अतः यसले गर्दा पालिकाद्वारा संचालित सबै योजना तथा कार्यक्रम लक्ष्य अनुसार नै सम्पन्न भएका छन भन्ने प्रष्ट आधार देखिएन । पालिकादारा संचालित योजना तथा कार्यक्रमको स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ मा उल्लेख भएको ब्यवस्था बमोजिम अनुगमन तथा सुपरिबेक्षण गरी समिक्षा गरेको प्रतिबेदन अभिलेखगत रूपमा राख्नु पर्दछ ।

४७.५ **जनश्रमदा-** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७(४) मा उपभोक्ता समिति वा लाभग्राही समुदायलाई निर्माण कार्यको बिल भुक्तानी दिँदा लागत अनुमानमा रहेको मुल्य अभिबृद्धि कर, ओभरहेड कन्टिन्जेन्सी रकम र जनसहभागीताको अंश कट्टा गरेर मात्र भुक्तानी दिनु पर्ने व्यवस्था छ । जस अनुसार निम्न निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत गराउँदा उपभोक्ता समिति र पालिकाले बेहार्ने अंश उल्लेख गरी सम्झौता भएको देखिन्छ । तर निर्माण कार्य सम्पन्न गर्दा घटी मूल्यांकन भएको अवस्थामा अनुपातिक कट्टी गरी भुक्तानी दिनुपर्नेमा सो गरेको नदेखिएको देहाय अनुसारको असूल गर्नु पर्ने देखिएको रू

गो.भौ.नं.	उपभोक्तासमिति र काम	मुल्याङन रकम	जनसहभागिता बेहोर्ने रकम	जनसहभागिता भएको रकम	घटीअनुपातिक कट्टीरकम	शिर्षक
२५।२०८० २।४	बागेश्वरी आ. बि .भकुण्डा	७९९०७६	७९९०७	०	७९९०७	संघिय

असुल गर्नुपर्ने	७९,९०७

४७.६ **नापी किताव-** निर्माण सम्वन्धी कामको विवरण नापि कितावमा अभिलेखको रुपमा जनाई राख्नुपर्दछ । प्रयोग गरिने नापि कितावहरु नापी नियन्त्रण खातामा अभिलेख जनाई प्रयोग गर्दा माग फारम भरी निकासा गराई प्रयोग गर्नुपर्नेमा कार्यालयवाट निर्माण कार्यको अभिलेख राख्ने प्रयोजनको लागि नापी कितावको रुपमा प्रयोग नगरी कम्प्यूटरमा राखी लुजसिटको रुपमा प्रयोग गरेको देखियो । उक्त लुज सिटहरु एकिकृत गरी बाइन्डिङ गरी राखेको समेत पाइएन । यसरी लुजसिटमा राख्दा निर्माण कार्यको अभिलेख एकिकृत रुपमा नराखेको कारण परिक्षण तथा मुल्याङ्कन गर्न कठिनाई पर्ने देखिन्छ । साथै लुजसिटमा राखेका विवरणहरु हराउने सम्भावना बढी हुने हुँदा निर्माण कार्यको अभिलेख नापी कितावको रुपमा राखि सोको नियन्त्रणका लागि नापी किताव नियन्त्रण खाता समेत प्रयोगमा ल्याउनुपर्ने देखिन्छ । यस पालिका कार्यालयद्रारा गत आ.वा.मा संचालित

योजनाहरुको भुक्तानी यस बष कार्य सम्पन्न भएको आधारमा भुक्तानी दिएको देखिन्छ । लेखापरिक्षणको क्रममा गत आर्थिक वर्षका नापी किताब भुक्तानी बिवरण लेखापरीक्ष्णको क्रममा पेश नभएकोले जोडजम्मा भिडानगर्न सकिएन । अत कार्यालयले क्रमागत योजनाहरुको नापी किताब एकिकृत गरी राख्नु पर्ने देखिन्छ ।

४७.७ **रोयल्टी रसिद पेश नभएको-** सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम ९७(६) मा कामको प्राबिधिक मुल्याङकन बिल भरपाई खर्च प्रमाणीत गर्ने अन्य बिल भरपाई समितिबाट प्रमाणित गरी सार्वजनिक निकायमा पेश गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ । यस पालिकाले उपभोक्ता समितबाट गराईएका निम्न कार्यमा देखिएको ब्यहोरा तल उल्लेख गरिएको छ । अत पालिका कार्यालयले सम्बन्धित उपभोक्ता समितिले पेश गरे बमोजिमको रोयल्टी रकम सम्बन्धित स्थानिय तहलाई गणपति कन्स्टक्शनले बुझाएको नगदी रसिद भए प्रमाण पेश गर्ने अन्यथा उक्त रोयल्टी रकम असुल गरी पालिका कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने देखिएको रू–

भौचर न	उपभोक्ता समिति	स्थानिय तह	रसिद न र ब्यहोरा	दर	रकम
१४७।२०७९।२।३	चुनिराम चौधरीको घरदेखि पूर्वी खष्टीनाला सम्म सडक निर्माण	बेदकोट न पा	रसिद न.८८४४ देखि ८८51 सम्म 450 घ.मी	१२०	५४०००

प्रमाण पेश नगरेको	५४,०००

४८ **सोझै खरिद**

४८.१ **कोटेशनको कार्य:** सार्वजनिक खरीद ऐन, २०६३ को दफा ८(२) मा र नियमावली २०६४ को नियम ८४ मा १० लाख भन्दा बढीको खरीदमा शिलवन्दी दरभाउ पत्र माग गरी खरीद गर्नु पर्ने, एकै प्रकारको समान पटक पटक खरिद गर्न नहुने र प्याकेजमा खरिद गर्न सकिने समानको प्याकेज बनाई प्रतिष्पर्धी मुल्यमा खरिद गर्नु पर्ने एउटै प्रकृतिका समान प्रतिस्पधी मुल्यमा खरिद गर्दा प्याकेज तयार गरी खरिद गर्नु पर्ने व्यवस्था समेत छ । कार्यालयले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा बोलपत्र वा शिलवन्दी दरभाउ पत्र माग नगरी अधिकांश निमार्णका कार्य कोटेशनद्वारा गरेको देखिन्छ । यसरी बिभिन्न योजनाको निमार्ण गराएको कार्य गुणस्तरीय भए नभएको कार्यालयले अनुगमन समेत गरेको, प्रमाण अभिलेख राखेको देखिएन साथै उक्त कार्यको ल्याब परीक्षण गरेको देखिएन । यसरी एउटै प्रकृतीका कार्य फरक फरक लागत अनुमान तयारी गरी सोही अधारमा सोझै कोटेशन माग गरी कार्य गर्दा ०.०० प्रतिशत देखि १ .५६ प्रतिशत सम्म मात्र घटेको देखिन्छ भने बोलपत्रको माग गरी कार्य गराउदा करिब १५ देखि ३० प्रतिशत सम्म घटी प्रतिस्पधा भएको देखिन्छ। यसरी प्रतिश्पर्धा नगरी सोझै कोटेशनदारा पालिकाले खर्च लेखेको रकमलाई नियमसंगत हो भन्न सक्ने आधार देखिएन । अत कार्यालयले यस्ता कार्यमा नियन्त्रण गरी सार्वजनिक खरिद ऐन नियमावलीको प्रक्रिया पालना गर्नु पदर्छ । यस्ता केही उदाहरण निम्न प्रकार छन ।

गो.भौ. न	योजनाको नाम	लागत अनुमान	भुक्तानी रकम	घटी प्रतिशत
२९७।२०८०	कार्यालयको पर्खाल तथा गेट निर्माण	९९९३०५	९८९१७४	१.०१

।३।२४				
२७।२०७९।८।२६	जिवन बिधुत ग्रमिण सहकारीको टान्सफर खरिद	९९२४०	९९२४०	००.०
५५।२०७९।९।२४	दोदा नदी कटान क्षेत्रमा तटबन्ध निर्माण	७९५९३२	७९१२६०	०.६
१८०।२०८० २।२६	स्याली खोला कलर्भर्ट निर्माण	९९८९२६	९९६५२९	०.१७
२८०।२०८० ३।२३	स्यालि खोला देखि उत्तर बाटो निर्माण	९९९७५३	९९४७१०	०.५

४८.२ **सोझै खरिद :** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ (१) मा तोकिएको सिमामा मात्रै मालसामान वा परामर्श सेवा वा अन्य सेवा सोझै खरिद गरेको वा निर्माण कार्य सोझै गराउन सक्ने ब्यवस्था छ भने १(ख)मा एक आर्थिक वर्षमा एकै पटक वा पटक पटक गरी सिमाभन्दा बढी रकमको वा एउटै ब्यक्ती,फर्म,कम्पनी वा संस्थाबाट एक पटक भन्दा बढी सोझै खरिद गर्न सकिने छैन भन्ने ब्यवस्था छ । यस पालिका कार्यालयले उपलब्ध गराएको बिवरण अनुसार एउटै प्रकृतिको समान एक पटक भन्दा बढी पटक ट्र्का गरी र बिभिन्न पार्टीबाट पटक पटक खरिद गर्ने गरेको देखिन्छ । यसरी कानुनमा भएको ब्यवस्था पालना नगरी एउटै प्रकृतिका समान पटक पटक र बिभिन्न पार्टीसंग पटक पटक खरिद गरेको रु. २,९९,०८,०५७।०० नियमसंगत भन्न सकिएन । अतः पालिका कार्यालयले यस्तो कार्यमा नियन्त्रण गर्नु पर्दछ ।केही उदाहरण निम्न छन ।

भौचर नं.	योजना तथा कार्यक्रमको नाम	पार्टीको नाम	रकम
२८०।२०८०।३।२३	स्याली खोलादेखि उत्तर बाटो निर्माण	सिगास निर्माण सेवा	९८८९९०।००
२५४।२०८०।३।२२	जिवन भण्डारीको घरदेखि बाटो निर्माण	दचौडी बिल्ड्रस प्रा लि	९८५५३१।००
२२८।२०८०।३।१४	कलकट्त्ता बिचपुरिया बाटोमा ग्राबेल	निराजन कन्स्टक्शन	७७०७२७।००
२४२।२०८०।३।१७	कल्याण मा बि देखि बाटो कालोपत्रे	पि एन बि नि सेवा	९६५९९७।००
२५५।२०८०।३।२१	त्रिर्पुरा इटा भट्टा देखि सडक निर्माण अमृत कन्स्टक्शन	अमृत कन्स्टक्शन	९८४७५१।००

४८.३ **लागत अनुमानः** सार्वजनिक खरिद ऐनको दफा ५को १ मा सार्वजनिक निकायले कुनै पनि खरिदको लागी तोकिए बमोजिम लागत अनुमान तयार गर्नु पर्ने ब्यवस्था छ । यस पालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८०मा कार्यालयबाट खरिद गरी भुक्तानी गरिएका कोटेशनका कार्यको लागत अनुमान तयार नगरी सोझै कोटेशन माग गरी भुक्तानी गरेको देखिन्छ । यसरी लागत अनुमान तयार नगरी सोझै कोटेशन लिई खरिद गरिएको कार्य नियमसंगत हो भन्न सकिएन । अत कार्यालयले यस्ता कार्यमा नियन्त्रण गरी खरिद ऐनमा उल्लेख भएको ब्यवस्था पालना गर्नु पर्दछ । केही उदाहरण निम्न छन ।

भौचर न	समानको नाम	पार्टीको नाम	भुक्तानी रकम
२०४।२०८० ३।७	नगरसभा फनिचर खरिद	भगवती स. मिल	९९४५००
२३३।२०८०।३ ।१७	हयुम पाइप खरिद	हिमांशु हयुमपाईप उधोग	९४२९८०

४९ आन्तरिक लेखापरीक्षण

स्थानीय तह सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले आर्थिक कारोबारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताको आधारमा प्रत्येक त्रैमासिक समाप्त भएको एक महिना भित्र आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने उल्लेख छ । तर पालिकाले यस वर्षको आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराएको छैन । तसर्थ कानुनमा तोकिए बमोजिम आर्थिक कारोबारको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराई आन्तरिक नियन्त्रण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

त्यस्तै प्रत्येक स्थानिय तहले आफ्नो आन्तरिक कारोबार, आन्तरिक जाचँ एवं आर्थिक कार्यप्रणाली प्रभावकारी र व्यवस्थित गराउन आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था भए पनि आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा गठन भएको छैन। आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा गठनको अभावमा आर्थिक कारोबार अव्यवस्थित भई वित्तीय जोखिम बढ्ने संभावना रहन्छ। तसर्थ यस नगरपालिकाले आन्तरिक लेखापरीक्षण शाखा गठन गरि नियमित आन्तरिक लेखापरीक्षण गराई आर्थिक त्रुटी एवं जालसाँजीका कारण आर्थिक कारोबारमा हुन सक्ने जोखिम न्युनिकरण गर्नुपर्दछ।

५० सशर्त्त पुजिगत

५०.१ **विद्यालय भौतिक पूर्वाधार निर्माण-** शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रले प्रकाशन गरेको कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९।८० को क्रियाकलाप नं ११.१.२.१ मा प्रत्येक स्थानीय तहले विद्यालय भौतिक पूर्वाधार कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्दा सम्पूर्ण निर्माण कार्य नेपाल राष्ट्रिय भवन संहिता, २०६० अनुसार गर्नु गराउनु पर्ने, स्थानीय तह अन्तर्गतका विद्यालयमा हुने भौतिक निर्माणका कार्यहरु स्थानीय तहले आफ्नो प्राविधिक मार्फत सुपरीवेक्षण गराउने र कार्यसम्पादन प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै राष्ट्रपति शैक्षिक सुधार कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि शिक्षा तथा मानव श्रोत विकास केन्द्रद्वारा मिति २०७९।१।५ च.नं. ६०१ को निर्देशनको बुँदा नं. २ अनुसार प्राप्त कार्यक्रम अनुरुप तोकिएको डिजाइन ड्रइङ तथा लागत अनुमान अनुसार २ कोठे तथा ४ कोठे भवन निर्माण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उक्त कार्यक्रमका लागि देहायका विद्यालयलाई रु १,८४,०१,०००।०० निकासा भएको छ । तर विद्यालय निर्माणसँग सम्बन्धित कागजात सम्बन्धित

विद्यालयहरुले पालिकामा पेश गरेका छैनन् । तसर्थ निर्माणसँग सम्बन्धित कागजात तथा कार्य सम्पन्न भएको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने देखिएको रू.

सि. न	बिधालयको नाम	कामको व्यहोरा	रकम	
१	जनता नमुना मा बि निकासा	नमुना बिधालय	१,०२,००,०००।००	
२	लक्षमी उ मा बि भवन निर्माण	४ कोठे भवन	४५,००,०००।००	
३	बागेश्वरी मा बि भवन निर्माण	२ कोठे भवन	१४,५१,०००।००	
४	शान्ति मा बि भवन निर्माण	२ कोठे भवन	२२,५०,०००।००	

प्रमाण पेश नगरेको	१,८४,०१,०००

५०.२ **मु. अ. कर बिजक बेगर भुक्तानी-** सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ वमोजिम उपभोक्ता समितिले गरेको खर्चको बिल भरपाई कार्यालयलले जांच गरी प्रतिवेदन लिने व्यवस्था छ । यो वर्ष निम्न बिधालय भवन तथा अन्य भवन निर्माण उपभोक्ता समितिलाई समान खरिदमा मुल्य अभिवृद्धि कर सहित रकम भुक्तानी दिने गरी लागत अनुमान तयार गरी सोही वमोजिम कार्य सम्पन्न भई भुक्तानी भएकोमा विल पेश नभएको समानको मु.अ. कर भुक्तानी भएको देखिन्छ । यसरी बिजक बेगर मु.अ.कर भुक्तानी दिएको रू.१,१०,२१४।०० नियमसंगत देखिएन । अतः कार्यालयले मुल्य अभिवृद्धि कर भुक्तानीको बिजक लिएको भए मु.अ.कर.समायोजन सहितको प्रमाण उपभोक्ताबाट पेश गर्न लगाउने अन्यथा उक्त मु.अ.कर असुल गरी सघिय संचित कोष दाखिला गरेको प्रमाण पेश गर्नु पर्ने देखिएको रू.

भौचर नं.	उपभोक्ता समितीको नाम	कामको बिवरण	मु.अ. कर भुक्तानी रकम	बिजक पेश भएको रकम	बिजक पेश नभएको रकम	कैफिएत
१८४।२०८०२।२९	कृष्ण आधारभुत बिधालय	बिधालय भवन	११६७३९	६५२५	११०२१४	

असुल गर्नुपर्ने	१,१०,२१४

५०.३ **अनुदान ब्यवस्थापन-** कार्यक्रम कार्यान्यिन पुस्तिका २०७९।८० मा भएको ब्यवस्था अनुसार स्थानिय तहले अनुदान प्राप्त बिधालयले निर्धारित मापदण्ड र प्रक्रिया अनुरुप गरे नगरेको नियमित रुपमा अनुगमन गरी सो को एक प्रति प्रतिबेदन शिक्षा तथा मानवस्रोत केन्द्रमा पठाउने ब्यवस्था छ । यस पालिकाले आ.व. २०७८।७९ मा अनुदान दिएका निम्न बिद्यालयमा कार्यक्रम वापत दिएका अनुदान रकम कार्यक्रम कायान्वयन भए, नभएको बारेमा अनुगमन गरेको पुष्टि गर्ने अनुगमन प्रतिबेदन देखिएन । अतः बिद्यालयमा गएको अनुदान रकम प्रभावकारी रुपमा कायान्वयन भएको छ भनी बिश्वस्त हुने आधार देखिएन । पालिका कार्यालयले कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिकामा उल्लेख गरेको ब्यवस्था बमोजिम अनुगमन गरी प्रतिबेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

सि.न.	बिद्यालयको नाम	कार्यक्रमको नाम	रकम	कैफिएत
१	सिदेश्वरी मा बि शिवनगर	IT ल्याब स्थापना	६५०००००	जिन्सी खाता दाखिला नभएको

५०.४ **नबिकरणीय उर्जा** -नबिकरणीय उर्जा नया जडानको लागि संघिय सशर्त अनुदानबाट रू ९९४५००।०० निकासा भएकोमा पालिकाले पुराना गोवर ग्यास मर्मत भनी खर्च लेखेको देखिन्छ । यसरी संघिय कार्यालयबाट नबिकरणीय उर्जा बढाउनको लागि दिएको अनुदान उर्जा बढाउने कार्यमा प्रयोग नगरी पुरानै सुबिधा लिई राखेकाहरूलाई सुबिधा उपलब्ध गराउन मर्मत कार्य भनी ७५ जनाको गोवर ग्यास मर्मत भनी खर्च लेखेको रकमको मर्मत गरेको प्रबिधिक प्रतिबेदन समेत पेश गरेको देखिएन । यसरी अनुदानको लक्ष्य अनुसार खर्च नगरी पुरानोलाई नै खर्च लेखेको नियम संगत नदेखिएको रू

अनियमित भएको	९,५४,५००

५१ **निजी शिक्षक**

अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ९ ले स्थानीय तहलाई स्वीकृत दरबन्दी भित्रका शिक्षकको तलब भत्ता बापत सशर्त अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था छ। साविकको जिल्ला शिक्षा कार्यालयवाट अनुमति प्राप्त गरी सञ्चालनमा रहेका र कुनै पनि दरबन्दी तथा राहत अनुदान कोटा प्राप्त नगरेका विद्यालयलाई शिक्षक व्यवस्थापन गर्ने गरी शैक्षिक सत्र २०७९ का लागि सहयोग अनुदान दिन सकिने व्यवस्था छ। पालिकाले निजि शिक्षक नियुक्त गरि विभिन्न विद्यालयलाई दरबन्दी बेगर रू.२७,५४,०००। रकम विद्यालयको खातामा पठाएको छ।कार्यभार यकिन गरी आवश्यक पर्ने शिक्षक दरबन्दी निर्धारण समेतको आधारमा उचित छनौट प्रकृयाबाट छनौट भई अध्यापन गराइरहेका शिक्षकको पारिश्रमिक मात्र वित्तीय समानिकरण अनुदान बाट खर्च गर्न सकिने प्रावधान रहेकोले यस तर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ।

क्र.सं.	**भौ.नं. र मिति**	**भुक्तानी रकम**	**त्रैमासिक**	**स्रोत**	**कैफियत**
१	२-२०७९।०६।११	७,५६,०००।	पहिलो	वित्तीय समानिकरण अनुदान	६४ जना निजी शिक्षक लाई रकम भुक्तानी
२	२८-२०७९।०९।२२	५,७६,०००।	दोस्रो	वित्तीय समानिकरण अनुदान	६४ जना निजी शिक्षक लाई रकम भुक्तानी
३	५९-२०७९।१२।०७	९,२७,०००।	तेस्रो	वित्तीय समानिकरण अनुदान	५५ जना निजी शिक्षक लाई रकम भुक्तानी
४	९६-२०८०।०२।२३	३,३०,०००।	वैशाख र जेठ	वित्तीयसमानिकरणअनुदान	५५ जना निजी शिक्षक लाई रकम भुक्तानी

५	१००-२०७९।०३।०४	१,६५,०००।	असार	वित्तीयसमानिकरणअनुदान	५५जनानिजीशिक्षकलाई रकमभुक्तानी
जम्मा		२७,५४,०००।			

५२ **कोभिडतर्फ (आय व्यय)**

यो वर्षको कोभिड तर्फको आय व्ययको विवरण निम्न अनुसार छ।

आम्दानी स्रोत	रकम रू.	खर्च शिर्षक	रकम रू.
गत वर्षको बाँकी	२५०१२७३.२९	राहत वितरण	७४७३००
स्थानीय तहको आफ्नै बजेटवाट	६५६००००	अन्य खर्च	४१५६४.३९
		बाँकी	८२७२४०८.९०
जम्मा	९०६१२७३.२९	जम्मा	९०६१२७३.२९

५३ **नापि कार्यालयलाई रकम भुक्तानी** (१०६९-२०८०-३-७):

आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ को उपनियम १० मा जिम्मेवार व्यक्तीले खर्च लेख्नु अघि त्यस्तो रकम खर्च गर्न वा भुक्तानी दिन आवश्यक विल भरपाई र कागजात संलग्न भए वा नभएको तथा संलग्न कागजात अनुसार भुक्तानी दिन रीत पुगे वा नपुगेको जाँच गर्नु पर्ने व्यवस्था छ। मिति २०७९।११।२८ को नगर-कार्यपालिका वैठक वाट नापि कार्यालय बेलौरी लाई कार्यालय सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागी रू.२,५०,०००। भुक्तानी दिने निर्णय भएकोमा बिल भरपाई पेश भएको छैन।अतः खर्च रकमको बिल भरपाई पेश गर्नुपर्ने रू.

प्रमाण पेश नगरेको	२,५०,०००

५४ **म्याद थप सम्बन्धी**

सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ को नियम १२० बमोजिम निर्माण कार्यको म्याद थपको लागि सम्झौंताको समयावधि समाप्त हुनुभन्दा २१ दिन अगावै निर्माण व्यवसायीले म्याद थपको निवेदन दिनुपर्ने र कार्यालयले कार्यतालिका बमोजिम कार्यप्रगति र बाँकी कामको विश्लेषण गरी आवश्यकता र औचित्यता समेतको आधारमा ठेक्काको म्याद थप गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ ।पालिकाले निर्माण कार्यको सम्झौंताहरुको कार्यतालिका अनिवार्य गरेको छैन भने निर्माण व्यवसयीले समेत म्याद समाप्त हुनुभन्दा २१ दिन अगावै म्याद थपको लागि निवेदन दिएको पाइएन । एउटा सैद्धान्तिक निर्णयले धेरै ठेक्काहरुको म्याद थपेको देखियो । यसले गर्दा सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन कार्य प्रभावकारी हुन सक्दैन । यसतर्फ पालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

५५ **कृषि कार्यक्रमको अनुगमन (कृषि चाालु)**

पालिकाले कृषि क्षेत्रको प्रवर्धनका लागी निम्न कार्यक्रम सञ्चालन गरेकोमा रकम भुक्तानी प्रश्चात उक्त खर्च रकमको अनुगमन, प्रगति प्रतिवेदन तयार गरेको छैन। जसवाट भुक्तानी रकमको अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त भएको सम्बन्धमा एकिन हुन सकिएन। अतः रकम भुक्तानी प्रश्चात अनिवार्य रूपमा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

क्र.सं.	गो.भौ.नं. र मिति	विवरण	रकम
१	९-२०७९।०७।२७	५० प्रतिशत अनुदानमा आलुको बिउ वितरण	१५,७५,०७१।
२	१०-२०७९।०७।२७	५० प्रतिशत अनुदानमा गहुँको बिउ वितरण	२५,००,०००।
३	१२-२०७९।०७।२८	उन्नत तरकारी मिनिकिट वितरण	५,००,०००।
४	२०-२०७९।०९।२२	५० प्रतिशत अनुदानमा कन्य च्याउको बिउ वितरण	६,००,०००।

५६ सहकारी अनुगमन

स्थानिय सरकार संचालन ऐन २०७४ को दफा ११ (ख) मा स्थानिय तहले सहकारी संस्थाको अनुगमन तथा नियमन गर्नुपर्ने ब्यवस्था छ । यस पालिकाले ऐनमा भएको ब्यवस्था बमोजिम अनुगमन तथा नियमन गरी अभिलेख राखेको देखिएन।अतः पालिकाले ऐनमा भएको ब्यवस्था अनुसार अनुगमन गरी अभिलेख राखु पर्दछ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक वर्षः २०७९/८०

कार्यालय र स्थान : बेलौरी नगरपालिका, कंचनपुर

पद	नाम	कार्यकाल सुरु मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	Tara Datt Awasthi	२०८०-२-२०	हाल सम्म कार्यरत
कार्यालय प्रमुख	सुशिला लेखक	२०७८-११-११	२०७९-६-११
कार्यालय प्रमुख	नर बहादुर विश्वकर्मा	२०७९-६-११	२०८०-२-१९
लेखा प्रमुख	ओम प्रसाद उपाध्याय	२०७७-४-१	हाल सम्म कार्यरत

बेरुजु वर्गीकरणः

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
३,०४४,३०४	२,२०६,२१३	२०,११७,४४०	०	०	१६,३०७,१६२
प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरुजू रु.					४१,६७५,११९
प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्र्यौंट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.					०
संपरीक्षणबाट थप भएको बेरुजू रु.					०
लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरुजू रु.					४१,६७५,११९

स्थानीय तह : बेलौरी नगरपालिका, कञ्चनपुर

गत वर्षको जिम्मेवारी		१०४०२३०६५.८७	
आम्दानी		**खर्च**	
संघीय सरकारबाट अनुदान	४५५३६५३७४.७३	**चालु खर्च**	४५७०४५२२३.२८
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	१९८८२७२८	**पूँजीगत खर्च**	१७५६३०७७६.१३
राजश्व बाँडफाँट	१०८०८२६९३.९४	**वित्तीय/अन्य व्यवस्था**	१९३९०५६९८.५६
आन्तरिक आय	२७४८२१७०.६३		
अन्य आय	२०७३७२३१२.१३		
कुल आय	८१८१८५२७९.४३	**कुल खर्च**	८२६५८१६९७.९७
बाँकी मौज्दात		९५६२६६४७.३३	